

KABİNE Insights

Sayı: 05 • Haziran 2026

2026 Yılında Kişisel Verilerin Korunması Hakkında Önemli Gelişmeler

İlker Demirtaş, Zeynep Ekinci

Sınır Ötesi Hızlandırılmış Talep Toplama İşlemlerinin Hukuki Yapısı

Gölnur Ceylan

Korunan Malvarlığı Değeri Olarak Hakem Kararları: AİHM'nin 1 No.lu Protokol'ün 1. Maddesi (Mülkiyetin Korunması) Kapsamında Tenfize Yaklaşımı

Betül Kahraman

Emisyon Ticareti Sistemleri ve Türk İklim Kanunu'nun Analizi

Sude Kınık

İçindekiler

2026 Yılında Kişisel Verilerin Korunması Hakkında Önemli Gelişmeler

1

İlker Demirtaş, Zeynep Ekinci

Sınır Ötesi Hızlandırılmış Talep Toplama İşlemlerinin Hukuki Yapısı

14

Gölnur Ceylan

Korunan Malvarlığı Değeri Olarak Hakem Kararları: AİHM'nin 1 No.lu Protokol'ün 1. Maddesi (*Mülkiyetin Korunması*) Kapsamında Tenfize Yaklaşımı

23

Betül Kahraman

Emisyon Ticareti Sistemleri ve Türk İklim Kanunu'nun Analizi

32

Sude Kınık

2026 Yılında Kişisel Verilerin Korunması Hakkında Önemli Gelişmeler

İlker Demirtaş, Zeynep Ekinci

Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ("**Kanun**"), Nisan 2026'da onuncu yılını geride bırakmıştır. Özellikle 2025 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı ve 2026-2028 Orta Vadeli Program'da belirtildiği üzere, başta *General Data Protection Regulation* ("**GDPR**") olmak üzere, Avrupa Birliği müktesebatına uyum süreci ile ilgili çalışmalar hızlanarak somutlaşmaktadır.¹ Bu doğrultuda, yılın ilk yarısında Kişisel Verileri Koruma Kurumu ("**Kurum**") ve Kişisel Verileri Koruma Kurulu ("**Kurul**") tarafından pek çok ilke kararı, duyuru ve rehber yayınlamıştır. Ayrıca, kişisel verilerin korunması hukukundaki idari yaptırımlar ve Kanun'a dair tespitler bakımından Anayasa Mahkemesi ("**AYM**") kararı dahil önemli gelişmeler gerçekleşmiştir. Bu yazımızda 2026 yılının ilk yarısında Türkiye'de kişisel verilerin korunması ve veri gizliliğine dair yaşanan önemli gelişmeleri kronolojik olarak ele alıyoruz.

Kurul Kararları, Kurum Duyuruları ve Rehberleri

A. Kanun Kapsamında 2026 Yılı için Uygulanacak Güncellenmiş İdari Para Cezası Tutarları²

Kurum, 31 Aralık 2025 tarihinde Kanun'un 18'inci maddesinde düzenlenen idari para cezalarının, 2026 yılı için yeniden değerlendirilme oranında arttırılmış tutarlarını gösteren tabloyu yayımlamıştır.

¹ Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, "2025 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı", Ekim 2024, s. 88, Tedbir 359.2, <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2024/11/2025-Yili-Cumhurbaşkanlığı-Yıllık-Programı-05112024.pdf>, erişim 18 Haziran 2026; Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, "Orta Vadeli Program (2026-2028)", Eylül 2025, s. 44, <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2025/09/Orta-Vadeli-Program-2026-2028.pdf>, erişim 18 Haziran 2026.

² Kişisel Verileri Koruma Kurumu, "6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Kapsamında İdari Para Cezası Tutarları", <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/8145/6698-sayili-kisisel-verilerin-korunmasi-kanunu-kapsaminda-idari-para-cezasi-tutarlari>, erişim 18 Haziran 2026.

Bu kapsamda, 2026 yılı için uygulanacak idari para cezaları aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

Madde	Aykırılık Oluşturulan Kanun Maddesi	Açıklama	2026 Yılı Ceza Tutarları (TRY)
18/1/a	10	Aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirmeme	85.437 - 1.709.200
18/1/b	12	Veri güvenliğine ilişkin yükümlülüklerin yerine getirilmemesi	256.357 - 17.092.242
18/1/c	15	Kurul kararlarının yerine getirilmemesi	427.263 - 17.092.242
18/1/ç	16	Veri Sorumluları Siciline kayıt ve bildirim yükümlülüğüne aykırı hareket edilmesi	341.809 - 17.092.242
18/1/d	9	Failure to fulfil the notification obligation stipulated under paragraph five of Article 9	90,308 - 1,806,177

B. Kurul'un 4 Eylül 2025 tarihli ve 2025/1572 sayılı Kararının Uygulama Esaslarına İlişkin 12 Ocak 2026 tarihli Kamuoyu Duyurusu³

Söz konusu karar ile, 4 Eylül 2025 tarihli ve 2025/1572 sayılı Kurul Kararı ile güncellenen 19 Temmuz 2018 tarihli ve 2018/87 sayılı Kurul Kararında yer alan Veri Sorumluları Sicil Bilgi Sistemi ("**VERBİS**") kayıt muafiyet şartlarının, bilanço usulüne göre defter tutmayan veri sorumluları bakımından yıllık mali bilanço bulunmaması sebebiyle yalnızca yıllık çalışan sayısı kriterinin esas alınmasına karar verilmiştir. Bu vesileyle 2026 yılı için VERBİS kaydı muafiyet koşulları aşağıdaki şekilde olmuştur:

³ Kişisel Verileri Koruma Kurumu, "Kişisel Verileri Koruma Kurulunun 04.09.2025 tarihli ve 2025/1572 sayılı Kararının Uygulama Esaslarına İlişkin Kamuoyu Duyurusu", 12 Ocak 2026, <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/8577/kisisel-verileri-koruma-kurulunun-04-09-2025-tarihli-ve-2025-1572-sayili-kararinin-uygulama-esaslarina-iliskin-kamuoyu-duyurusu>, erişim 18 Haziran 2026.

- Ana faaliyet konusu özel nitelikli kişisel veri işleme olmayan:
 - Yıllık çalışan sayısı 50'den az, ve
 - Yıllık mali bilanço toplamı 100 milyon Türk lirasından az olan gerçek veya tüzel kişi veri sorumluları;
- Ana faaliyet konusu özel nitelikli kişisel veri işleme olmakla birlikte:
 - Yıllık çalışan sayısı 10'dan az, ve
 - Yıllık mali bilanço toplamı 10 milyon Türk lirasından az olan gerçek veya tüzel kişi veri sorumluları.

C. Kurum'un Yapay Zekâ Araçları Kullanan Çocuklar için Ebeveynlere Yönelik 12 Ocak 2026 tarihli Tavsiyeleri⁴

İlgili tavsiyelerde Kurum, çocukların yapay zekâ kullanımında yaşa uygun uygulama seçilmesi, yapay zekâ araçları ile elde edilen bilgilerin her zaman doğru ve güvenilir olmayacağına dair farkındalık kazanılması, sahte içeriklere dikkat edilmesi, fotoğraf ve videoların paylaşımı konusunda tedbirli ve özenli olunması gibi önerilerin yanı sıra, çocukların kişisel verilerini yapay zekâ araçları üzerinden paylaşmamasına ilişkin uyarılara yer verilmiştir. Aynı zamanda, ebeveynlerin kullanılan yapay zekâ uygulamalarının çocuklar için uygun olup olmadığını denetleyebilmesi için 10 maddelik bir kontrol listesi paylaşılmıştır.

D. Kurum'un Mobil Uygulamalar Üzerinden Gönderilen Anlık Bildirimlere İlişkin 14 Ocak 2026 tarihli Kamuoyu Duyurusu⁵

Kurum tarafından mobil uygulamalar üzerinden gönderilen anlık bildirimlerin (*push notifications*), birden fazla amacı aynı anda kapsayacak şekilde "tek bir onay" olarak kullanılması durumunun, bir amacı gerçekleştirmek isteyen kullanıcının mecburen diğer amacı da kabul etmesinin, açık rızanın özgür irade unsurunu ortadan kaldırdığı ve bu sebeple hukuka uygun bir veri işleme şartı oluşturmadığı tespit edilmiştir. Bu kapsamda, söz konusu onay süreçlerinin, "parçalı açık rıza" ve "belirlilik" ilkeleri ışığında yeniden gözden geçirilmesi ve bildirim amaçlarının ayrıştırılarak kullanıcılara tercihlerini yönetme imkânı tanınmasını temin eden uygulama mimarisi değişikliklerinin yapılmasının önemli olduğu vurgulanmıştır.

⁴ Kişisel Verileri Koruma Kurumu, "Yapay Zekâ Araçları Kullanan Çocukları İçin Ebeveynlere Yönelik Tavsiyeler", <https://www.kvkk.gov.tr/SharedFolderServer/CMSFiles/MTY5NjRmZGEyY2I3ZDY.pdf>, erişim 18 Haziran 2026.

⁵ Kişisel Verileri Koruma Kurumu, "Mobil Uygulamalar Üzerinden Gönderilen Anlık Bildirimlere İlişkin Kamuoyu Duyurusu", <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/8578/mobil-uygulamalar-uzerinden-gonderilen-anlik-bildirimlere-iliskin-kamuoyu-duyurusu>, erişim 18 Haziran 2026.

E. Kurum'un Kamu Kurumlarında Yurt Dışı Menşeli Haberleşme Uygulamaları Kullanımına İlişkin 29 Ocak 2026 tarihli Kamuoyu Duyurusu⁶

İlgili duyuru, kamu personelinin WhatsApp gibi yurt dışı menşeli haberleşme uygulamalarını kullanmaya ve çeşitli gruplara katılmaya mecbur bırakıldığı, bu uygulamalar üzerinden emir ve talimat verildiği ve resmî belge ile evrak paylaşıldığı yönündeki ihbar ve şikâyetler üzerine yayımlanmıştır.

Kurum, 2019/12 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi'nde yer alan yerli haberleşme uygulamalarının tercih edilmesi ve mobil uygulamalar üzerinden gizlilik dereceli veri paylaşılmaması yönündeki hükümleri hatırlatarak, yurt dışı menşeli uygulamalar üzerinden kişisel veri içeren bilgi ve belge paylaşımının Kanun'un 5 ve 6'ncı maddelerindeki işleme şartlarına uygun olması gerektiğini belirtmiştir.

Duyuruda, aykırı veri işleme faaliyetlerinin şikâyet veya re'sen incelemeye konu edilebileceği ve sorumluluğu tespit edilen kamu personeli hakkında disiplin hükümlerinin uygulanabileceği; ayrıca kamu personelinin cep telefonu numaralarının da kişisel veri olduğu ve bunların kurum içi süreçlerde kullanımının hukuka uygun bir işleme şartına dayanması gerektiği vurgulanmıştır.

F. Kurul'un Sadakat Kart Üyeliği Bulunan Bir Kişinin Cep Telefonu Numarasının veya Sadakat Kart Numarasının Üçüncü Bir Kişi Tarafından Alışveriş Esnasında Kullanılması Hakkında 11 Şubat 2026 tarihli 2026/266 sayılı İlke Kararı⁷

Kurul'un 28 Şubat 2026 tarihli ve 33182 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan İlke Kararı, sadakat kartı sahibinin cep telefonu veya kart numarasının üçüncü bir kişi tarafından kasada bildirilmesi ve herhangi bir doğrulama yapılmaksızın sadakat kartı üzerinden işlem gerçekleştirilmesi uygulamasına ilişkindir.

Kurul, bu uygulamanın herhangi bir kişisel veri işleme şartına dayandırılmayacağını; üçüncü kişi tarafından yapılan alışverişe ilişkin fatura ve müşteri işlem bilgilerinin sadakat kartı sahibinin hesabına işlenmesinin "doğru ve gerektiğinde güncel olma" ilkesine aykırılık oluşturabileceğini değerlendirmiştir. Sadakat kartı üyelik sözleşmesinde kartın üçüncü kişilere kullandırılmaması yönünde kullanıcıya sorumluluk yüklenmesinin de veri sorumlusunun Kanun'un 12'nci maddesi kapsamındaki veri güvenliği yükümlülüğünü ortadan kaldırmadığı belirtilmiştir.

⁶ Kişisel Verileri Koruma Kurumu, "Kamu Kurumlarında Yurt Dışı Menşeli Haberleşme Uygulamaları Kullanımına İlişkin Kamuoyu Duyurusu", 29 Ocak 2026, <https://www.kvkk.gov.tr/lcerik/8607/kamu-kurumlarinda-yurt-di-si-menseli-haberlesme-uygulamaları-kullanımına-iliskin-kamuoyu-duyurusu>, erişim 18 Haziran 2026.

⁷ Kişisel Verileri Koruma Kurulu, 2026/266 sayılı ve 11 Şubat 2026 tarihli İlke Kararı.

Bu çerçevede, herhangi bir doğrulama yapılmaksızın üçüncü kişilerin sadakat kartı üzerinden işlem gerçekleştirmesine imkân sağlayan uygulamaya son verilmesine ve üyelik oluşturma, puan kazanma veya kullanma ile indirim ve promosyonlardan yararlanma gibi işlemlerin ilgili kişinin bilgisi ve rızası dâhilinde gerçekleştiğini teyit edecek uygun doğrulama mekanizmalarının oluşturulmasına karar verilmiştir. Kurul, ilgili kişi gruplarının özellikleri ile işlem türünün risk düzeyine göre farklı doğrulama yöntemlerinin tercih edilebileceğini belirtmiş ve veri sorumlularına İlke Kararının Resmî Gazete’de yayımlanmasından itibaren altı aylık uyum süresi tanımıştır.

Konuya ilişkin olarak 28 Şubat 2026 tarihinde kararı özetleyen bir de duyuru yayımlanmıştır.⁸

G. Kurul’un Veri Sorumluları Tarafından Açık Rıza ve Aydınlatma Metinlerinin Ayır Ayrı Düzenlenmesi Gerektiği Hakkında 18 Şubat 2026 tarihli ve 2026/347 sayılı İlke Kararı⁹

Kurul’un 24 Mart 2026 tarihli ve 33203 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan İlke Kararı, açık rıza metni ile aydınlatma metninin tek bir metin içerisinde iç içe sunulması, aydınlatma yapıldığına ilişkin olarak ilgili kişiden onay veya rıza istenmesi, başka veri sorumlularına ait metinlerin somut veri işleme faaliyetlerine uyarlanmaksızın kullanılması ve açık, sade ve anlaşılır olmayan, eksik, yanıltıcı veya gereğinden uzun metinlere yer verilmesi gibi uygulamada sıklıkla karşılaşılan hukuka aykırılıklar üzerine alınmıştır. Kurul, aydınlatma yükümlülüğünün ilgili kişinin talebine veya onayına bağlı olmadığını ve veri işleme faaliyetinin dayandığı işleme şartından bağımsız olarak, kişisel veriler işlenmeye başlanmadan önce yerine getirilmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Buna göre, veri işleme faaliyetinin açık rıza şartına dayanması halinde aydınlatma metni ile açık rıza metninin farklı başlıklar altında ayrı metinler şeklinde düzenlenmesi; aynı sayfada sunulmaları durumunda ise iki metin bakımından ayrı beyanların alınması gerekmektedir. Veri işleme faaliyetinin Kanun’da öngörülen başka bir işleme şartına dayanması halinde ilgili kişiye ayrıca açık rıza metni sunulmaması; aydınlatma bakımından yalnızca metnin okunduğu ve bilgi edinildiği yönünde geri bildirim alınabilmesi, buna karşılık metinde yer alan veri işleme faaliyetlerinin onaylanmasının talep edilmemesi gerektiği belirtilmiştir.

⁸ Kişisel Verileri Koruma Kurumu, “Sadakat Kart Üyeliği Bulunan Bir Kişinin Cep Telefonu Numarasının veya Sadakat Kart Numarasının Üçüncü Bir Kişi Tarafından Alışveriş Esnasında Kullanılması Hakkında İlke Kararı”, 28 Şubat 2026, <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/8670/sadakat-kart-uyeligi-bulunan-bir-kisinin-cep-telefonu-numarasinin-veya-sadakat-kart-numarasinin-ucuncu-bir-kisi-tarafindan-alisveris-esnasinda-kullanilmasi-hakkin-da-ilke-karari>, erişim 18 Haziran 2026.

⁹ Kişisel Verileri Koruma Kurulu, 2026/347 sayılı ve 18 Şubat 2026 tarihli İlke Kararı.

birlikte, bilgilendirmede kullanılan usulün de Kanun'un genel ilkeleri ve veri güvenliği hükümleriyle uyumlu olması gerektiğini belirtmiştir.

Bu kapsamda, kişisel veri içeren listelerin ortak alanlara asılması suretiyle muhatabı belirli olmayan bir kesime ifşa edilmesinin, söz konusu paylaşım yöntemi bakımından Kanun'un 5'inci maddesindeki herhangi bir işleme şartına dayanmadığı ve Kanun'un 12'nci maddesindeki veri güvenliği yükümlülüğüne aykırılık oluşturduğu değerlendirilmiştir. Bilgilendirmelerin, yalnızca ilgili kişilerin erişebileceği kapalı e-posta veya mesajlaşma grupları ya da bu hizmete özgülenmiş uygulamalar gibi yöntemlerle gerçekleştirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Konuya ilişkin olarak, 31 Mart 2026 tarihinde bir de duyuru yayımlanmıştır.¹⁵

J. Kurum'un Şubat ayında yayımlanan İş Yerlerinde Üretken Yapay Zekâ Araçlarının Kullanımı Dokümanı¹⁶

İlgili doküman, iş yerlerinde üretken yapay zekâ araçlarının kullanımına ilişkin bir genel bakış sunmakta, üretken yapay zekâ araçlarının kontrol dışı kullanımı olarak nitelenen "gölge yapay zekâ" kavramına ve ortaya çıkan denetlenebilirlik ve hesap verebilirlik, karar kalitesi ve doğruluk, fikri mülkiyet ve ticari sınırların korunması, kurumsal itibar ve güven kaybı, bilgi güvenliği ve siber güvenlik ve kişisel verilerin korunmasına ilişkin risklere yer vermektedir.¹⁷

Konuya ilişkin olarak 5 Mart tarihinde bir de duyuru yayımlanmıştır.¹⁸

K. Kurum'un Şubat ayında yayımlanan Etken Yapay Zekâ (Agentic AI) Dokümanı¹⁹

Dokümanda belirli hedeflere ulaşmak amacıyla çevresel koşulları değerlendirebilen, değişen durumlara uyum sağlayabilen ve farklı düzeylerde otonom biçimde eylem başlatabilen bütünleşik yapılar olarak tanımlanan "Etken YZ" (Agentic AI) ele alınmıştır.²⁰

¹⁵ Kişisel Verileri Koruma Kurumu, "Toplu Yapılarda Apartman/Site Sakinlerine Ait Borç Bilgilerinin Ortak Yerlere Asılması Hakkında Kişisel Verileri Koruma Kurulunun 18.02.2026 Tarihli ve 2026/348 Sayılı İlke Kararına İlişkin Kamuoyu Duyurusu", 31 Mart 2026, <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/8719/toplu-yapilarda-apartman-site-sakinlerine-ait-borc-bilgilerinin-ortak-yerlere-asilmasi-hakkinda-kamuoyu-duyurusu>, erişim 18 Haziran 2026.

¹⁶ Kişisel Verileri Koruma Kurumu, "İş Yerlerinde Üretken Yapay Zekâ Araçlarının Kullanımı", Şubat 2026, <https://www.kvkk.gov.tr/SharedFolderServer/CMSFiles/MTY5YTdkNjdjNzJlMjM.pdf>, erişim 18 Haziran 2026.

¹⁷ Kişisel Verileri Koruma Kurumu, "İş Yerlerinde Üretken Yapay Zekâ Araçlarının Kullanımı", Şubat 2026, s. 4-9, <https://www.kvkk.gov.tr/SharedFolderServer/CMSFiles/MTY5YTdkNjdjNzJlMjM.pdf>, erişim 18 Haziran 2026.

¹⁸ Kişisel Verileri Koruma Kurumu, "İş Yerlerinde Üretken Yapay Zekâ Araçlarının Kullanımı", 5 Mart 2026, <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/8674/is-yerlerinde-uretken-yapay-zeka-araclarinin-kullanimi>, erişim 18 Haziran 2026.

¹⁹ Kişisel Verileri Koruma Kurumu, "Etken Yapay Zekâ (Agentic AI)", Şubat 2026, <https://www.kvkk.gov.tr/SharedFolderServer/CMSFiles/MTY5YWE4ZDE0NWYwMWI.pdf>, erişim 18 Haziran 2026.

²⁰ *Id.*, s. 3-4.

Etken yapay zekâ sistemlerinin potansiyel kullanım durumları ile bunların kullanımına ilişkin potansiyel risklerden de bahseden doküman, etken yapay zekâ sistemleri bağlamında kişisel verilerin korunması bakımından aşağıdaki prensiplerin dikkate alınabileceğini belirtmiştir:²¹

- Sistemlerin üstlendiği görevlerin niteliği ve ortaya çıkabilecek riskler dikkate alınarak, uygun açıklanabilirlik düzeyinin sağlanmasına yönelik yaklaşımların belirlenmesi,
- Etken YZ sistemleri kapsamında ortaya konulan çıktıların dayanak oluşturan kişisel verilerin doğruluğunun sağlanması,
- Etken YZ sistemlerinin geliştirilmesi ve kullanımı sürecinde yer alan aktörlerin rollerinin açık bir şekilde tanımlanması,
- Etken YZ sistemlerinin yaşam döngüsü boyunca, kişisel verilerin korunmasına ilişkin hususlara “tasarımdan itibaren mahremiyet” (*privacy by design*) ve “varsayılan olarak mahremiyet” (*privacy by default*) yaklaşımlarının sistematik biçimde entegre edilmesi,
- Etken YZ sistemlerinin yaşam döngüsü boyunca ortaya çıkabilecek risklerin sistematik biçimde ele alınmasını sağlayacak risk değerlendirme mekanizmalarının benimsenmesi,
- Mevcut veri koruma ve yönetim mekanizmalarının Etken YZ sistemlerinin yapısal özellikleri dikkate alınarak gözden geçirilmesi ve sistemlerin işleyişi, kullanım sınırları ile potansiyel riskleri konusunda, bu sistemlerin kullanımı veya işletilmesinde rol alan kişilere yönelik bilinçlendirme ve eğitim faaliyetlerinin yürütülmesi.

Konuya ilişkin olarak, 12 Mart 2026 tarihinde bir de duyuru yayımlanmıştır.²²

L. Kurum’un İş Ortaklığı/Konsorsiyum/Adi Ortaklık Gibi Yapılar Nezdinde Gerçekleştirilen Faaliyetlerde İşlenen Kişisel Verilerin VERBİS’e Bildirimi Hakkındaki 16 Mart 2026 tarihli Kamuoyu Duyurusu²³

Söz konusu duyuru, Kurul’un 9 Haziran 2021 tarihli ve 2021/569 sayılı Kararında belirlenen esasların altını çizmiştir. Böylece, iş ortaklığı, konsorsiyum ve adi ortaklık

²¹ *Id.*, s.17-40.

²² Kişisel Verileri Koruma Kurumu, “Etken Yapay Zekâ (Agentic AI)”, 12 Mart 2026, <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/8683/etken-yapay-zeka-agentic-ai>, erişim 18 Haziran 2026.

²³ Kişisel Verileri Koruma Kurumu, “İş Ortaklığı/Konsorsiyum/Adi Ortaklık Gibi Yapılar Nezdinde Gerçekleştirilen Faaliyetlerde İşlenen Kişisel Verilerin VERBİS’e Bildirimi Hakkındaki Kamuoyu Duyurusu”, 16 Mart 2026, <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/8692/is-ortakligi-konsorsiyum-adi-ortaklik-gibi-yapilar-nezdinde-gerceklestirilen-faaliyetlerde-islenen-kisisel-verilerin-verbis-e-bildirimi-hakkindaki-kamuoyu-duyurusu>, erişim 18 Haziran 2026.

gibi yapıların, ortaklığı oluşturan taraflardan ayrı bir kişiliğe sahip olmamaları nedeniyle kendi adlarına VERBİS kaydı oluşturmamaları; öncelikle ortakların ayrı ayrı VERBİS kayıt yükümlülüğünün bulunup bulunmadığının tespit edilmesi gerektiği; VERBİS kayıt yükümlülüğü bulunan ortakların ise kendi faaliyetleri yanında ortaklık faaliyetleri kapsamında işlenen kişisel verilere ilişkin bilgileri de kendi VERBİS bildirimlerine dâhil etmeleri gerektiği belirtilmiştir.

M. Kurul'un Mesai Takibi Amacıyla Biyometrik Veri İşlenmesi Hakkında 29 Nisan 2026 tarihli ve 2026/921 sayılı İlke Kararı²⁴

Kurul'un 2 Haziran 2026 tarihli ve 33273 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan İlke Kararında, çalışanların devam ve mesai takibinin parmak izi, yüz tanıma, iris veya retina taraması gibi biyometrik tanımlama sistemleri aracılığıyla gerçekleştirilmesine ilişkin tespitlere yer verilmiştir.

Kurul, işverenin çalışma sürelerini takip etme ve belgeleme yükümlülüğü bulunmakla birlikte, bu takibin biyometrik veri işlenmesi suretiyle yapılmasını öngören açık bir kanuni düzenleme bulunmadığını belirtmiştir. İstihdam ilişkisindeki yapısal güç dengesizliği, çalışanın rıza göstermemesi veya rızasını geri çekmesi halinde olumsuz sonuçlarla karşılaşma ihtimali ve rızanın geri alınabilirliğinin sistemin sürekliliğiyle bağdaşmaması nedeniyle, açık rızanın mesai takibi amacıyla biyometrik veri işlenmesi bakımından kural olarak yeterli bir hukuki zemin oluşturmayacağı değerlendirilmiştir.

Kurul ayrıca biyometrik veri işleme faaliyetinin elverişlilik, gereklilik ve orantılılık unsurları bakımından ayrı ayrı değerlendirilmesi gerektiğini; daha az müdahaleci yöntemlerin bulunduğu durumlarda ilgili kişinin geçerli açık rızası bulursa dahi biyometrik mesai takibinin ölçülülük ilkesini karşılamayacağını kabul etmiştir. Bu nedenle mesai takibinin alternatif yöntemlerle (şifreli kart veya PIN tabanlı sistemler, imza ve kâğıt bazlı devam çizelgeleri, RFID/NFC kimlik kartları ya da denetçi gözetiminde elle giriş gibi) gerçekleştirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Karara ilişkin olarak 2 Haziran 2026 tarihinde bir de duyuru yayımlanmıştır.²⁵

²⁴ Kişisel Verileri Koruma Kurulu, 2026/921 sayılı ve 29 Nisan 2026 tarihli İlke Kararı.

²⁵ Kişisel Verileri Koruma Kurumu, "Mesai Takibi Amacıyla Biyometrik Veri İşlenmesi Hakkında Kişisel Verileri Koruma Kurulunun 29.04.2026 Tarihli ve 2026/921 Sayılı İlke Kararına İlişkin Kamuoyu Duyurusu", 2 Haziran 2026, <https://www.kvkk.gov.tr/lcerik/8762/mesai-takibi-amaciyla-biyometrik-veri-islenmesi-hakkin-da-kisisel-verileri-koruma-kurulunun-29-04-2026-tarihli-ve-2026-921-sayili-ilke-kararina-iliskin-kamuoyu-duyuru>, erişim 18 Haziran 2026.

N. Kurum'un Bağlayıcı Şirket Kuralları Başvurusu Hakkındaki 21 Mayıs 2026 tarihli Duyurusu²⁶

İlgili duyuruda, Kurum kendisine Sosyo-Plus Bilgi Bilişim Teknolojileri Danışmanlık Hizmetleri A.Ş. ("**Insider One**") tarafından sunulan Bağlayıcı Şirket Kuralları (BŞK) başvurusunun değerlendirilip 20 Mayıs 2026 tarihinde onaylandığını belirtmiştir.

Böylelikle, Insider One, 2024 tarihindeki kapsamlı değişiklikler sonrası kişisel verilerin yurt dışına aktarımı için var olması gereken uygun güvencelerden biri olan Bağlayıcı Şirket Kurallarını Türkiye'de faaliyete geçiren ilk şirket olmuştur.

O. Kurum'un Apartmanlarda Güvenlik Kamerası Sistemi Kullanımında Dikkat Edilecek Hususlara Dair 8 Haziran 2026 tarihli Kamuoyu Duyurusu²⁷

Duyuruda, apartman veya sitelerde ortak yerlerin korunması, genel güvenliğin sağlanması ve kat maliklerinin menfaatlerinin gözetilmesi gibi meşru amaçlarla güvenlik kamerası sistemi kurulmasının mümkün olduğu; ancak görüntü kaydının kişisel veri işleme faaliyeti teşkil etmesi nedeniyle hem Kanun'a hem de Kat Mülkiyeti Kanunu'na uygun hareket edilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Kamera konumlarının apartman sakinlerinin makul mahremiyet beklentisini ihlal etmeyecek şekilde belirlenmesi, merdiven boşlukları ile daire kapısı açıldığında bağımsız bölümün içini gösterecek alanlara kamera yerleştirilmemesi, yüz tanıma ve ses kaydı gibi müdahaleci özelliklerin kullanılmaması, görüş açısının dar tutulması ve gereksiz alanların maskelenmesi gerektiği vurgulanmıştır. Asansörlerin kaçınılması güç, dar ve kapalı alanlar olması nedeniyle burada yapılacak gözetimin özel olarak gerekçelendirilmesi, kayıtların makul süreyle saklanması, erişimin yetkili kişilerle sınırlandırılması, aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmesi ve gerekli teknik ve idari tedbirlerin alınması gerektiği ifade edilmiştir.

²⁶ Kişisel Verileri Koruma Kurumu, "Bağlayıcı Şirket Kuralları Başvurusu Hakkında Duyuru", 21 Mayıs 2026, <https://www.kvkk.gov.tr/lcerik/8757/baglayici-sirket-kurallari-basvurusu-hakkinda-duyuru>, erişim 18 Haziran 2026.

²⁷ Kişisel Verileri Koruma Kurumu, "Apartmanlarda Güvenlik Kamerası Sistemi Kullanımında Dikkat Edilecek Hususlara Dair Kamuoyu Duyurusu", 8 Haziran 2026, <https://www.kvkk.gov.tr/lcerik/8769/apartmanlarda-guvenlik-kamerasi-sistemi-kullaniminda-dikkat-edilecek-hususlara-dair-kamuoyu-duyurusu>, erişim 18 Haziran 2026.

P. Kurum'un İş Yerlerinde Güvenlik Kamerası Sistemi Kullanımında Dikkat Edilecek Hususlara Dair 8 Haziran 2026 tarihli Kamuoyu Duyurusu²⁸

Duyuruda, işverenlerin çalışanların kişiliğini, sağlık ve güvenliğini korumaya ilişkin hukuki yükümlülükleri çerçevesinde iş yerlerinde güvenlik kamerası kullanmasının mümkün olduğu; bununla birlikte işleme amacının somut olay özelinde önceden ve açık biçimde belirlenmesi ve kamera kullanımının veri minimizasyonu ile ölçülülük ilkelerine uygun olması gerektiği belirtilmiştir.

İş yeri güvenliği, suçların önlenmesi veya iş sağlığı ve güvenliğinin korunması için kurulan kameraların çalışanların devam durumunu, performansını veya disiplinini genel ve soyut biçimde denetlemek amacıyla kullanılmaması; tuvalet, soyunma odası, mescit ve dinlenme alanları gibi mahremiyet beklentisinin yüksek olduğu yerlere kamera yerleştirilmemesi gerektiği ifade edilmiştir.

Kamera konumu, görüş açısı, yakınlaştırma, izleme sıklığı ve ses kaydı özelliklerinin müdahalenin ağırlığı bakımından değerlendirilmesi; çalışanların aydınlatılması, kayıtların mümkün olan en kısa süreyle saklanması, otomatik imha mekanizmalarının kurulması, erişimin yetkili kişilerle sınırlandırılması ve kayıtların güvenliği ile gizliliğine ilişkin prosedürlerin belirlenmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Q. Kurum'un Belediyelerin Turistik Tanıtım Amacıyla Yaptığı Canlı Yayınlarla İlişkin 23 Haziran 2026 tarihli Kamuoyu Duyurusu²⁹

Duyuruda; belediyelerce turistik tanıtım amacıyla kamusal alanlara yerleştirilen kameralar aracılığıyla internet üzerinden yapılan canlı yayınlarda gerçek kişilerin yüz görüntüleri ile araç plakalarının izlenebilmesi Kanun kapsamında kişisel veri işleme faaliyeti olarak değerlendirilmiş ve bu faaliyet "kanunlarda açıkça öngörülme" ile "ilgili kişinin temel hak ve özgürlüklerine zarar vermemek kaydıyla, veri sorumlusunun meşru menfaatleri için veri işlenmesinin zorunlu olması" işleme şartları bakımından incelenmiştir.

Bu kapsamda, belediyelerin turistik tanıtım amacıyla doğrudan kamerayla canlı izleme yapabileceğine dair ilgili mevzuatta açık bir yasal yükümlülük bulunmadığı; ilgili kişilerin sosyalleşmek, dinlenmek ve vakit geçirmek amacıyla kullandıkları alanlarda davranışlarının izlenmeyeceğine ilişkin objektif makul mahremiyet beklentisi

²⁸ Kişisel Verileri Koruma Kurumu, "İş Yerlerinde Güvenlik Kamerası Sistemi Kullanımında Dikkat Edilecek Hususlara Dair Kamuoyu Duyurusu", 8 Haziran 2026, <https://www.kvkk.gov.tr/lcerik/8770/is-yerlerinde-guvenlik-kamerasi-sistemi-kullaniminda-dikkat-edilecek-hususlara-dair-kamuoyu-duyurusu>, erişim 18 Haziran 2026.

²⁹ Kişisel Verileri Koruma Kurumu, "Belediyelerin Turistik Tanıtım Amacıyla Yaptığı Canlı Yayınlar Hakkında Kamuoyu Duyurusu", 23 Haziran 2026, <https://www.kvkk.gov.tr/lcerik/8777/belediyelerin-turistik-tanitim-amaciyla-yaptigi-canli-yayinlar-hakkinda-kamuoyu-duyurusu>, erişim 23 Haziran 2026.

taşıdığı ve bu nedenle söz konusu izlemelerin özel hayata saygı hakkına müdahale teşkil ettiği vurgulanmıştır. Görüntülerin sınırsız sayıda kişi tarafından erişilebilir olması ve kötü niyetli amaçlarla kullanılabilme ihtimali nedeniyle ilgili kişiler bakımından telefisi güç zararlar doğurma riski taşıdığı dikkate alındığında söz konusu müdahalenin orantılı olmadığı sonucuna varılmış, belediyelerin kişisel veri işlenmesine yol açan mevcut canlı yayın faaliyetlerini sonlandırmaları ve tanıtım faaliyetlerini kişisel veri içermeyen alternatif yöntemlerle yürütmeleri gerektiği ifade edilmiştir.

AYM'nin 16 Haziran 2026 Tarihli Kararı

AYM, 16 Haziran 2026 tarihli ve 33282 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 2020/32193 başvuru numaralı kararı ile Kurul'un Kanun'da belirtilen alt sınırdan uzaklaşan idari para cezasının Anayasa'nın 38'inci ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 2'nci maddesinde düzenlenen suçta ve cezada kanunilik ilkesi bakımından ihlal oluşturduğunu tespit etmiştir.³⁰

Söz konusu tespitine gerekçe olarak, Kanun'da kişisel verilerin işleme şartları belirtilirken verilerin kişinin kendisi tarafından alenileştirilmiş olması halinde ilgili kişinin açık rızasının aranmayacağı belirtilmiştir; ancak verilerin alenileşmesinin ne şekilde gerçekleşeceğine, alenileşme amacına ve kişisel verilerin alenileştirme amacına aykırı kullanılmasının bir yaptırıma bağlanıp bağlanmadığına ilişkin açık bir düzenlemeye yer verilmediği, alenileştirme amacına ilişkin açıklamaların ise Kurum'un Kişisel Verilerin Korunması Kanununa İlişkin Uygulama Rehberi'nde açıklanmaya çalışıldığı ve bu durumda söz konusu idari para cezası uygulamasının kanun hükmünün öngörülemez şekilde geniş yorumlanması ile mümkün olduğunu belirtmiştir.³¹

Suçta ve cezada kanunilik ilkesi ihlali tespiti sonrasında AYM kararında, bir taraftan başvurusunun adil yargılanma hakkı ve mülkiyet hakkı ihlali iddialarının incelenmesine gerek bulunmadığına karar verirken, diğer taraftan suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlali tespiti çerçevesinde başvurusunun yeniden yargılama yapılması taleplerini de kabul etmiştir.³²

Söz konusu AYM kararı, kişisel verilerin korunması mevzuatında belirtilen yükümlülükler ile bu yükümlülüklerin ihlali sonucunda Kurul'un uygulayacağı idari yaptırımların arasındaki bağlantının ortaya konulması bakımından önem taşımaktadır.

³⁰ Anayasa Mahkemesi Genel Kurulu, 2020/32193 başvuru numaralı ve 27 Ocak 2026 tarihli *Viennalife Emeklilik ve Hayat A.Ş.* Kararı, para. 45.

³¹ *Id.*, para. 43.

³² *Id.*, para. 46, 48.

Değerlendirmeler

Türkiye, GDPR uyumluluk hedefleri kapsamında, kişisel verilerin korunması konusunun hukuki ve pratik altyapısının gittikçe güçlendirilerek geliştirilmesi konusunda kararlılığını sürdürmektedir. Bu kapsamda, uluslararası yaklaşımlar ve teknolojik gelişmeleri de göz önünde bulundurarak, proaktif bir bakış açısıyla hem hukuk pratisyenleri hem de ilgili kişiler nezdinde farkındalığın içselleştirilmesi ve ortaya çıkan sorunların temel hakların korunması ve mantık çerçevesinde çözülmesi için çabalarını devam ettirmektedir. 2026 yılının ilk yarısında yaşanan gelişmeler de, kişisel verilerin korunması hukukunun; yalnızca dokümantasyon üzerinden yürüyen bir uyum sürecine hapsolan bir alan değil, günlük hayata temas eden pek çok ürün ve hizmet bakımından pratik hususların tartışıldığı dinamik bir alan olduğunu yeniden ispatlamıştır.

Sınır Ötesi Hızlandırılmış Talep Toplama İşlemlerinin Hukuki Yapısı

Gölnur Ceylan

İstanbul'da saat 18.10'da Borsa İstanbul'un pay piyasası kapanır. Piyasa katılımcılarının büyük bölümü için bu, işlemlerin sona ermesi demektir. Ancak, hızlandırılmış pay satış işlemlerinin (*accelerated equity deals*) içinde çalışan avukatlar, yatırım bankacıları ve büyük pay sahipleri için bu saat, asıl koşunun başladığı andır. İstanbul'da ekranlar karardığında, Londra'da saat 16.10'dur ve şehir hâlâ tamamen ayaktadır; New York ise işlem gününün tam ortasındadır. Dolayısıyla, tek bir işlem, Türk piyasaları yeniden açılmadan çok önce, üç farklı saat diliminde kesintisiz şekilde akmaya devam edebilir.

Hızlandırılmış talep toplama yöntemiyle pay satışı ("accelerated bookbuild" veya "ABB"), "önerilen fon teminine ilişkin duyurunun yayımlanmasının ardından, çok az pazarlama faaliyetiyle veya hiçbir pazarlama faaliyeti olmaksızın payların kısa bir süre içinde yatırımcılara tahsis edilmesi yöntemidir."¹ Türkiye bağlantılı sınır ötesi bir ABB, bir gecede aynı anda üç farklı hukuk sistemini harekete geçirir: Türkiye'deki kamuyu aydınlatma kuralları,² Birleşik Krallık/AB'nin piyasanın kötüye kullanılması ve kurumsal yatırımcılara yönelik arz rejimleri³ ve nitelikli kurumsal alıcıların ("qualified institutional buyers" veya "QIB") işleme yatırımcı olarak katıldığı durumlarda ABD'nin özel satışlara ve hileli işlemlerin önlenmesine ilişkin kuralları.⁴ Bunları bir arada tutan küresel bir düzenlemeler bütünü bulunmamaktadır.⁵ Piyasa yeniden açılmadan önce atılacak tek

¹ LexisNexis, "Equity capital markets—glossary of terms", <https://www.lexisnexis.co.uk/legal/guidance/equity-capital-markets-glossary-of-terms>, erişim 29 Haziran 2026.

² Özel Durumlar Tebliği (II-15.1), Resmî Gazete No. 28891, 23 Ocak 2014; Sermaye Piyasası Kurulu, "Özel Durumlar Rehberi" ("SPK Rehberi"), <https://spk.gov.tr/data/61e36ca51b41c61270320820/0d-c4659f7005c7d2bdc5f151a7014ba8.pdf>, erişim 29 Haziran 2026.

³ Market Abuse Regulation; Regulation (EU) 2017/1129 – the EU Prospectus Regulation.

⁴ Rule 144A (17 C.F.R. § 230.144A); 1933 tarihli ABD Menkul Kıymetler Kanunu kapsamındaki Regulation S.

⁵ LexisNexis, "Accelerated Bookbuild" (Legal Glossary) <https://www.lexisnexis.com/en-gb/legal/glossary/accelerated-bookbuild>, erişim 29 Haziran 2026 (bir ABB'nin "mevzuatta veya içtihatla tanımlanmamış bir piyasa uygulaması terimi" olduğunu belirtmektedir).

bir hatalı adım, işlemi mümkün kılan hızın aynı zamanda hukuki sorumluluğun kaynağına dönüşmesine neden olabilir.

Bir Gecelik İzahname Sorunu

İzahname, sermaye piyasası araçları halka arz edilmeden veya işlem görmek üzere borsaya kote edilmeden önce potansiyel yatırımcılara sunulan ve yatırımcıların bilinçli bir değerlendirme yapabilmesi için sermaye piyasası araçlarını, ihraççıyı ve bunlarla bağlantılı riskleri açıklayan, düzenleyici kurum tarafından onaylanmış kamuyu aydınlatma belgesidir. İzahname, sermaye piyasalarının sahip olduğu en yavaş hukuki disiplin biçimidir; çünkü tam kapsamlı kamuyu aydınlatmayı, düzenleyici kurum incelemesini ve bireysel yatırımcılar esas alınarak oluşturulmuş bir sorumluluk rejimini gerektirir. ABB'nin işlem takvimi buna elvermez. Bununla birlikte, Birleşik Krallık, AB ve ABD'de olduğu gibi Türkiye'de de daha hızlı bir yolun kullanılması, kamuyu aydınlatma yükümlülüklerinin terk edilmesi anlamına gelmez; yalnızca farklı bir rejime geçilmesi anlamına gelir. Pay Tebliği uyarınca halka arzlarda izahname hazırlanması gerekirken, Pay Tebliği'nin 13. maddesi, halka açık ortaklıkların halka arz sürecine başvurmaksızın pay satışı yoluyla sermaye artırımını yapmasına izin verir.⁶ Buna rağmen, bu satışlar için Sermaye Piyasası Kurulu ("SPK") tarafından onaylanmış bir ihraç belgesi gerekir. Satışın Borsa İstanbul'un ilgili pazarında veya işlem platformunda gerçekleştirilmesi hâlinde ise fiyatlandırma ve payların işlem görülebilirliği, bireysel yatırımcılara yönelik izahname rejimi yerine borsa düzenlemelerine tabi olur.⁷

Mevcut pay sahiplerinin gerçekleştirdiği blok satışlar bakımından Borsa İstanbul'un Toptan Alış Satış İşlemlerine İlişkin Prosedürü, işlemin operasyonel temelini oluşturur. Bu prosedür, mevcut pay sahiplerinin elinde bulunan borsada işlem gören payların satışını ve tahsisli satış yoluyla gerçekleştirilen sermaye artırımlarını kapsar.⁸ Borsa İstanbul'a başvuruda bulunulması; payların borsada işlem görüp göremeyeceğini teyit eden Merkezi Kayıt Kuruluşu ("MKK") bakiye raporunun sunulması; başvuru günü Kamuyu Aydınlatma Platformu'nda ("KAP") açıklama yapılması ve borsa onayının alınmasının ardından işlemin, açıklamayı takip eden iş gününden önce gerçekleştirilmemesi gerekir.⁹ İşlemlerin kural olarak Borsa İstanbul Pay Piyasası takas süreci üzerinden sonuçlandırılması beklenir. Ancak taraflar bu sistemin dışında takas

⁶ Pay Tebliği (VII-128.1), Resmî Gazete No. 28685, 22 Haziran 2013, m. 13.

⁷ Borsa İstanbul, "Procedure on Wholesale Transactions Procedures and Principles" ("Wholesale Transactions"), <https://www.borsaistanbul.com/files/wholesale-transactions-procedures-and-principles.pdf>, erişim 29 Haziran 2026.

⁸ *Id.*, s. 3.

⁹ *Id.*, s. 3-4, 6.

gerçekleştirmeyi tercih edebilir. Bu durumda Borsa İstanbul, Takasbank¹⁰ ve MKK, takasın tamamlanmasına ilişkin herhangi bir sorumluluk üstlenmez.¹¹

Birleşik Krallık ve AB, benzer pratik sonuçlara farklı yollar üzerinden ulaşır. Birleşik Krallık'ta 19 Ocak 2026'dan itibaren yürürlükte olan Public Offers and Admissions to Trading Regulations uyarınca, belirli bir kategoriye girmeyen veya genel bir istisnadan yararlanmayan halka arzların yapılması hukuka aykırıdır. Financial Conduct Authority ("FCA") düzenlemelerinde, yalnızca nitelikli yatırımcılara yöneltilen teklifler, Schedule 1 kapsamında muaf tutulan tekliflere örnek olarak gösterilir.¹² AB ise paralel, ancak yapısal olarak farklı bir yaklaşım benimser. İzahname Tüzüğü'nün 1(4). maddesi yalnızca nitelikli yatırımcılara yöneltilen teklifler, yüksek nominal değerli sermaye piyasası araçlarına ilişkin teklifler ve sınırlı sayıda yatırımcıya yöneltilen teklifler de dâhil olmak üzere klasik kurumsal yatırımcı istisnalarını muhafaza eder.¹³ ABD'de ise QIB'lere yapılan yeniden satışlarda Rule 144A'ya, ABD dışında gerçekleştirilen satışlarda ise Regulation S'e dayanan bilinen ikili yapı kullanılır.¹⁴

İzahname düzenleme yükümlülüğünün bulunmaması, hukuki sorumluluğu ortadan kaldırmaz. Rule 144A'nın kendi metni de bu düzenlemenin yalnızca Menkul Kıymetler Kanunu'nun, sermaye piyasası araçlarının teklif veya satıştan önce kayda alınmasını gerektiren tescil yükümlülüğünü düzenleyen Section 5 hükmüyle ilgili olduğunu ve hileli işlemleri önleyen hükümlere ilişkin olmadığını belirtir.¹⁵ Menkul Kıymetler Kanunu'nun Section 11 hükmü, gerçeğe aykırı veya yanıltıcı kayıt beyanlarına ilişkin sorumluluk öngörür.¹⁶ Dolayısıyla bu hüküm, muafiyet kapsamında gerçekleştirilen bir ABB'de sorumluluk rejimini şekillendiren temel hukuki dayanak değildir. Buna

¹⁰ Takasbank (İstanbul Takas ve Saklama Bankası A.Ş.), Türkiye'nin sermaye piyasaları için merkezî takas, mutabakat ve saklama kuruluşu olup, borsa işlemlerinin takas ve mutabakatından sorumludur.

¹¹ *Id.*, s. 7.

¹² Public Offers and Admissions to Trading Regulations 2024 (SI 2024/105), <https://www.legislation.gov.uk/ukxi/2024/105/made>, erişim 29 Haziran 2026; Financial Conduct Authority, "PRM 1 Introduction, application and prospectus requirement", <https://handbook.fca.org.uk/handbook/prm1?date=15-06-2026&timeline=true>, erişim 29 Haziran 2026, PRM 1.1.2.

¹³ Regulation (EU) 2017/1129 of the European Parliament and of the Council of 14 June 2017 on the prospectus to be published when securities are offered to the public or admitted to trading on a regulated market, and repealing Directive 2003/71/EC, <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2017/1129/oj/eng>, erişim 29 Haziran 2026, m. 1(4).

¹⁴ Bloomberg Law, "Capital Markets, Overview - Rule 144A/Reg S Debt Offering (Practice Points)", <https://www.bloomberglaw.com/external/document/X9GS3MHO000000/capital-markets-overview-rule-144a-reg-s-debt-offering-practice>, erişim 29 Haziran 2026; Thomson Reuters Practical Law, "Rule 144A Offerings Toolkit", [https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/2-578-8007?transitionType=Default&contextData=\(sc.Default\)&firstPage=true](https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/2-578-8007?transitionType=Default&contextData=(sc.Default)&firstPage=true), erişim 29 Haziran 2026.

¹⁵ Rule 144A'nın kendisi yalnızca Section 5 ile ilgili olduğunu, dolandırıcılık karşıtı hükümlerle ilgili olmadığını belirtmektedir; Rule 144A, <https://www.ecfr.gov/current/title-17/chapter-II/part-230/section-230.144A>, erişim 29 Haziran 2026, Preliminary Notes, 1.

¹⁶ 15 U.S.C. § 77k (Securities Act), <https://www.govinfo.gov/content/pkg/COMPS-1884/pdf/COMPS-1884.pdf>, erişim 29 Haziran 2026, Section 11.

karşılık Rule 10b-5¹⁷ ve Section 10(b)¹⁸ bütünüyle uygulanmaya devam eder. Bir gecede hazırlanan kamuyu aydınlatma paketine bu kadar büyük önem kazandıran da budur. Uygulamada avukatlar ve denetçiler, arz belgesini ayrıntılı bir inceleme ve doğrulama sürecinden geçirerek koruma altına alır. Bu belgeyi “comfort letter”lar, yönetim teyitleri ve standart negatif güvence mektuplarıyla desteklerler. Negatif güvence mektupları, esasen, incelemeyi gerçekleştiren kişilerin belgede önemli ölçüde yanlış veya yanıltıcı herhangi bir hususa rastlamadıklarını resmî olarak teyit eder. Bu belgelerin hiçbirisi mevzuat uyarınca sunulması zorunlu resmî bildirimler değildir. Bunun yerine, özel satış işleminin hukuki savunma kalkanını oluştururlar ve çoğu zaman aylar yerine birkaç saat içinde bir araya getirilirler.¹⁹

Sınır Ötesi Piyasa Yoklamaları ve “Wall-Crossing”

Bir ABB resmen başlatılmadan önce bankaların potansiyel yatırımcı talebini ölçmesi gerekir. Bu ihtiyaç, sürecin hukuken hassas adımlarından birine yol açar: seçilmiş yatırımcıların “duvarın ötesine geçirilmesi” (“wall-crossing”), diğer bir ifadeyle henüz kamuya açıklanmamış gizli bilgiler hakkında önceden bilgilendirilmesi. Şeklen bakıldığında “wall-crossing” nispeten basit bir süreçtir. Bilgiyi açıklayan taraf, yatırımcının gizli bilgi almaya istekli olup olmadığını teyit eder; söz konusu bilginin içsel bilgi niteliğinde olabileceğini bildirir; gizlilik ve işlem yapmama taahhütlerini alır ve son olarak yatırımcı ilgisini ölçer.²⁰ İşlemin, içsel bilgiye erişen, sınırları belirlenmiş ve kontrol altında tutulan bir kişi grubu oluşturmaya başladığı an budur. Gerek European Securities and Markets Authority’nin (“ESMA”) 11. maddeye ilişkin yaklaşımı²¹ gerek FCA’nın Birleşik Krallık Piyasanın Kötüye Kullanılması Tüzüğü (“MAR”) rehberi,²² piyasa yoklamalarını olağan piyasa görüşmelerinin bir uzantısı olarak değil, bir açıklama yapılmadan önce bilginin hukuka uygun biçimde paylaşılmasına imkân tanıyan resmî bir çerçeve olarak ele alır.

¹⁷ 17 C.F.R. § 240.10b-5.

¹⁸ 15 U.S.C. § 78j(b) (Securities Exchange Act), Section 10(b).

¹⁹ Gary M. Lawrence, “In Search of Reasonableness: The Exercise of Professional Judgment by Underwriters and Its Implication for Judicial Determinations of Reasonableness”, American Bar Association Business Law Section, 2022 (“Lawrence”), <https://businesslawtoday.org/2022/12/underwriters-professional-judgment-implication-judicial-determinations-reasonableness/>, erişim 29 Haziran 2026.

²⁰ European Securities and Markets Authority, “Final Report - Guidelines on the Market Abuse Regulation - market soundings and delay of disclosure of inside information”, 2016, https://www.esma.europa.eu/sites/default/files/library/2016-1130_final_report_on_mar_guidelines.pdf, erişim 29 Haziran 2026.

²¹ Regulation (EU) No 596/2014 of the European Parliament and of the Council of 16 April 2014 on market abuse (market abuse regulation) and repealing Directive 2003/6/EC of the European Parliament and of the Council and Commission Directives 2003/124/EC, 2003/125/EC and 2004/72/EC (“Regulation (EU) No 596/2014”), <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2014/596/oj/eng>, erişim 29 Haziran 2026, m. 11.

²² Financial Conduct Authority, “Market Abuse Regulation”, <https://www.fca.org.uk/markets/market-abuse/regulation>, erişim 29 Haziran 2026.

MAR, esas olarak coğrafyaya değil, sermaye piyasası aracına odaklanır. ESMA, 11. madde kapsamındaki piyasa yoklamalarının, 2. madde kapsamına giren sermaye piyasası araçlarına ilişkin potansiyel işlemleri kapsadığını açıkça belirtir.²³ Bunlar; düzenlenmiş bir piyasada işlem görmeye kabul edilmiş, işlem gören veya işlem görmeye kabulü talep edilmiş araçlar ile fiyatı ya da değeri kapsam dâhilindeki bir araca bağlı olan veya bu aracın fiyatını ya da değerini etkileyen belirli bağlantılı araçlardır. Londra'dan Dubai veya Riyad'daki bir yatırımcıya yapılan bir görüşme, ilgili sermaye piyasası aracının veya bağlantılı bir aracın ilgili piyasa bağlantısını taşıması hâlinde Birleşik Krallık veya AB piyasa yoklaması rejiminin kapsamına rahatlıkla girebilir. Bunun tersi de aynı ölçüde doğrudur: Londra'daki yatırım bankacılarının sürece dâhil olması, Londra masası tarafından yürütülen Türkiye'de işlem gören paylara ilişkin her blok satışı kendiliğinden MAR kapsamındaki bir işleme dönüştürmez. İlk ve asıl hukuki soru her zaman ilgili sermaye piyasası aracının düzenlemenin kapsamına girip girmediğidir.

ABB'lerin sınır ötesi karmaşıklığı da burada ortaya çıkar. Tek bir kurumsal yatırımcı görüşmesi; Türkiye'deki gizlilik ve kamuyu aydınlatma planlamasını, uygulanabildiği ölçüde Birleşik Krallık veya AB MAR kapsamındaki usul ve kayıt yükümlülüklerini ve satışın QIB'lere yöneltilmesi hâlinde ABD'nin hileli işlemleri önleme kuralları ile kamuya açıklanmamış önemli bilgiye ilişkin hassasiyetlerini aynı anda devreye sokabilir. 11(4). madde kapsamındaki güvenli liman kendiliğinden uygulanmaz; bu korumadan ancak öngörülen sürecin izlenmesi hâlinde yararlanılabilir. Bu kapsamda, paylaşılabilecek bilginin içsel bilgi teşkil edip etmediğinin önceden değerlendirilmesi, bilgi alıcısına gerekli bildirimlerin yapılması, uygun kayıtların tutulması ve bilginin içsel bilgi niteliğini kaybetmesinin ardından yatırımcıya işlem kısıtlamasının sona erdiğini bildiren bir "cleansing notice" gönderilmesi gerekir.²⁴ Hızlandırılmış işlem takvimi, bu yükümlülüklerin önemini azaltmaz. Aksine, disiplinli bir sürece duyulan ihtiyacı artırır; çünkü bir bilgi sızıntısı meydana geldikten sonra, baştan izlenmemiş bir süreci geriye dönük olarak yeniden oluşturmanın pratikte imkânı yoktur.

Türkiye'de KAP yükümlülükleri sürece ilave bir zaman baskısı getirir. SPK'nın özel durumlar rejimi uyarınca içsel bilgilerin kural olarak gecikmeksizin kamuya açıklanması gerekir. Ancak erteleme için ihraççının meşru menfaatlerini korumak için gerekli olması, kamunun yanıltılmasına yol açmamasının beklenmesi ve bilginin gizliliğinin korunabilmesi hâlinde açıklama ertelenebilir.²⁵ Dolayısıyla gizliliğin korunması, ihraççının kamuyu aydınlatma yükümlülüğünü ertelemesine imkân veren hukuki şartlardan biridir. Londra veya New York'ta duvarın ötesine geçirilmiş bir yatırımcının işlem başlatılmadan önce bilgiyi sızdırması hâlinde ihraççı, planlanmamış bir KAP

²³ Regulation (EU) No 596/2014, m. 11.

²⁴ Stefano Lombardo and Federico M. Mucciarelli, "Market Soundings: The Interaction between Securities Regulation and Company Law in the United Kingdom and Italy", ECGI - Law Working Paper No. 362/2017, 2017, s. 320-327.

²⁵ SPK Rehberi, s. 18-20.

açıklaması yapmak zorunda kalabilir.²⁶ Bu durum da ihraççının fiyatlandırma konusundaki konumunu zayıflatabilir, bilgiye eşit erişim bakımından endişeler doğurabilir ve piyasa yoklaması, talep toplama sürecinin başlatılması ve işlemin gerçekleştirilmesine ilişkin dikkatle yönetilen sıralamayı bozabilir.

Gece Yarısından Sonra Risklerin Paylaştırılması

Talep toplama süreci ilerledikçe odak, sermaye piyasası düzenlemelerinden sözleşmesel risklerin taraflar arasında nasıl paylaştırılacağına kayar. Mevcut bir pay sahibinin gerçekleştirdiği blok satışta veya yeni payların halka arz edilmeksizin satıldığı bir ihraçta, fiyatın belirlenmesi ile işlemin tamamlanması arasındaki sürede bir aksaklık yaşanması hâlinde bunun sonuçlarına kimin katlanacağını blok satış sözleşmesi veya pay alım sözleşmesi belirler.²⁷

İlgili Borsa İstanbul belgeleri, işlemin dayandığı temel olgusal kabullerden bazılarını ortaya koyar. Toptan alış satış işlemi başvurusunda, payların devrini veya tedavülünü kısıtlayan herhangi bir takyidat bulunmadığının teyit edilmesi ve takasın borsa sistemi içinde mi yoksa bu sistemin dışında mı gerçekleştirileceğinin belirtilmesi gerekir.²⁸ Piyasa uygulamasında kullanılan ABB sözleşmeleri ise bu çerçeveyi daha ayrıntılı hâle getirir. Satıcılar ve uygulanabildiği ölçüde ihraççılar; payların mülkiyetine ve paylar üzerinde tasarruf yetkisine, işlemi gerçekleştirme ve sözleşmeyi akdetme yetkisine, gerekli şirket içi onayların alınmış olmasına, yatırımcılara sunulan bilgi ve belgelerin doğruluğuna, satış kısıtlamalarına uyuma ve önemli herhangi bir bilginin eksik bırakılmadığına ilişkin beyan ve tekeffüllerde bulunur.²⁹

Bankalar ayrıca işlemin tamamlanmasından önce belirli ön koşulların yerine getirilmesini talep eder. Bunlar arasında gerekli onayların alınması, hukuki mütalaaların sunulması, belirli teyitlerin kapanış öncesinde yenilenmesi ve beyan ve tekeffüllerin hem fiyatlandırma tarihinde hem de işlemin tamamlandığı tarihte doğruluğunu koruması yer alır.³⁰ Tazminat hükümleri ise yatırımcı taleplerinden, kamuyu aydınlatma eksikliklerinden veya düzenleyici kurum incelemelerinden doğabilecek zararların ne ölçüde satıcıya veya ihraççıya yansıtılacağını belirleyerek risk paylaşımını tamamlar.

Yakın tarihli bir İngiliz mahkemesi kararı, bu hükümlerin uygulamada nasıl yorumlanabileceğine ilişkin yararlı bir örnek sunar. *BM Brazil I Fundo de Investimento em*

²⁶ *Id.*, s. 20.

²⁷ Association for Financial Markets in Europe, "Model Block Trade Agreement (Without Backstop)" ("AFME"), <https://www.afme.eu/media/anbb21uq/afmeecmsfdmodelblocktradeagreementnonbackstop.pdf>, erişim 29 Haziran 2026, m. 3.

²⁸ Wholesale Transactions, s. 8.

²⁹ AFME, Annex B.

³⁰ Lawrence.

Participações Multistrategia v Sibanye BM Brazil (Pty) Ltd ("**BM Brazil**")³¹ kararında İngiliz Ticaret Mahkemesi, pay alım sözleşmelerindeki önemli olumsuz değişiklik ve önemli olumsuz etki hükümlerinin yorumlanmasına ilişkin dikkat çekici ölçüde pratik açıklamalarda bulunmuştur. Mahkeme, bir pay alım sözleşmesi bağlamında önemlilik eşiğinin, öz sermaye değerinde yaklaşık %15 ila %20 oranında bir azalmayla başlayabileceğini belirtmiştir.³² Ayrıca "önemli" kavramının kayda değer veya esaslı bir durumu gerektirdiğini kabul etmiş;³³ yalnızca mevcut bir sorunu sonradan görünür hâle getiren olaylara dayanılmasını reddetmiş³⁴ ve bir olayın ilgili etkiyi doğurmasının "makul olarak beklenip beklenemeyeceğinin", fesih hakkının kullanıldığı tarihte objektif ve ileriye dönük olarak değerlendirilmesi gerektiğine hükmetmiştir.³⁵ Bu yaklaşım, önemli olumsuz değişiklik hükümlerinin şirket devralma veya aracılık yüklenimi sözleşmelerindeki örneklerden doğrudan alınmaması gerektiğini gösterir. Bu hükümlerin, ertesi sabah tamamlanması öngörülen bir işlemde fiyatlandırmayı, kapanışı veya takası aksatabilecek somut riskler dikkate alınarak kaleme alınması gerekir.

Türkiye bağlantılı sınır ötesi işlemlerde aksaklığın kaynağı, ihraççının faaliyetlerinden veya mali durumundan ziyade işlemin icrasına ilişkin operasyonel süreçler olabilir. Döviz kurunda gece boyunca meydana gelen sert bir hareket, finansman düzenlemelerindeki bir uyumsuzluk veya Türkiye'deki pay takası ile yurt dışındaki ödeme süreci arasındaki koordinasyon eksikliği, ihraççının mali durumu ve şirket değeri değişmemiş olsa dahi işlemin tamamlanmasını engelleyebilir. *BM Brazil* kararındaki yaklaşım uygulandığında, sözleşmedeki hüküm takas sistemindeki aksaklıkları, finansmanın sağlanamamasını veya benzeri işlem risklerini açıkça kapsayacak şekilde kaleme alınmadıkça, bu tür olayların kendiliğinden önemli olumsuz değişiklik teşkil etmemesi gerekir. Aksi hâlde, şirket değerindeki bir düşüşten değil, işlemin gerçekleştirilme mekanizmasındaki aksaklıklardan etkilenen bir işlem bakımından geniş kapsamlı bir fesih hakkı doğabilir. Bu sonuç *BM Brazil* kararında doğrudan hükme bağlanmış değildir. Bununla birlikte karar, payların ve satış bedelinin kural olarak işlem tarihinden iki iş günü sonra karşılıklı olarak aktarıldığı ve tarafların takası borsa sistemi içinde veya dışında gerçekleştirebildiği Türkiye'deki takas mekanizmalarıyla birlikte değerlendirildiğinde, sözleşme hükümlerinin kaleme alınması bakımından daha geniş bir çıkarım sunar.

Pay satmama taahhütleri de aynı özeni gerektirir. Bir ABB'de, diğer büyük pay sahiplerinin belirli bir süre boyunca ilave pay satmama yönündeki taahhüdü, yatırımcı güveni bakımından satış fiyatında uygulanan iskontodan daha önemli olabilir. Ancak

³¹ *BM Brazil I Fundo De Investimento Em Participacoes Multistrategia & Ors v Sibanye BM Brazil (Pty) Ltd & Anor* [2024] EWHC 2566 (Comm) (10 October 2024), <https://www.bailii.org/ew/cases/EWHC/Comm/2024/2566.html>, erişim 29 Haziran 2026.

³² *Id.*, para. 253-255.

³³ *Id.*, para. 250-251.

³⁴ *Id.*, para. 229-240.

³⁵ *Id.*, para. 224-225.

Türkiye bağlamında bu güvencenin hem sözleşmesel hem de operasyonel düzeyde işler olması gerekir. Sözleşmesel taahhüt İngiliz hukukuna veya New York hukukuna tabi olabilir ve bankalar tarafından ileri sürülebilir. Buna karşılık, daha sonra gerçekleştirilecek herhangi bir pay devrinin operasyonel süreci yine MKK ve Borsa İstanbul düzenlemelerine bağlı olacaktır.³⁶ Tarafların ayrıca bu taahhüdün KAP açıklaması yapılmasını gerektirecek ölçüde önemli olup olmadığını değerlendirmesi gerekir. Dolayısıyla uygulamadaki temel mesele, sözleşmesel taahhüdün, Türkiye'deki pay devir mekanizmalarının ve uygulanabilir kamuyu aydınlatma yükümlülüklerinin, aralarında herhangi bir hukuki veya operasyonel boşluk oluşmayacak şekilde bir arada yapılandırılmasıdır.

Takas, İşlemin Tamamlanması ve Sonraki Adımlar

İstanbul'da saat 07.30'a gelindiğinde işlemin gerçekleştirilmesine yönelik adımlar başlar. Bu aşamada KAP açıklaması ile diğer kamuya yönelik açıklamaların birbiriyle tutarlı olduğunun kontrol edilmesi, nihai satış fiyatının teyit edilmesi, takas yönteminin belirlenmesi ve pay devri ile ödemenin eş zamanlı olarak tamamlanabilmesinin sağlanması gerekir. Türkiye piyasasında takas, kural olarak işlem tarihini izleyen ikinci iş gününde gerçekleşir. Takasbank, nakit ve sermaye piyasası araçlarının karşılıklı hareketlerini, olağan durumda teslim karşılığı ödeme esası üzerinden yürütür.³⁷ MKK ise sermaye piyasası araçlarının elektronik ortamda kayden izlendiği ve devredildiği merkezi kayıt kuruluşu olarak faaliyet gösterir. MKK ayrıca, ödeme sürecinden bağımsız olarak gerçekleştirilen borsa dışı pay devirlerinde tarafların işlem talimatlarının eşleştirilmesine imkân veren altyapıyı sağlar.³⁸

Fiyatın belirlenmesi ile takasın tamamlanması arasındaki bu dönemde doğabilecek hukuki riskler küçümsenmemelidir. Bu süreçte kamuyu aydınlatma belgelerinde herhangi bir eksiklik veya hata tespit edilmesi; düzeltici bir açıklama yapılmasını, yatırımcıların onay veya teyitlerinin yeniden alınmasını, işlemin tamamlanma koşullarının yeniden değerlendirilmesini ve sözleşmedeki tazminat hükümlerinin dikkate alınmasını gerektirebilir. Bu nedenle bir ABB, payların yatırımcılara tahsisinin kesinleşmesiyle tamamlanmış gibi görünse de işlemin hukuken en hassas dönemi çoğu zaman tam da bu aşamadan sonra başlar.

³⁶ AFME, m. 8.

³⁷ Borsa İstanbul, "Settlement Principles", <https://www.borsaistanbul.com/en/markets/equity-market/settlement-principles>, erişim 29 Haziran 2026.

³⁸ Merkezi Kayıt Kuruluşu, "Borsa İstanbul Pay Piyasası", <https://www.mkk.com.tr/saklama-hizmetleri/piyasalar-ve-platformlar/borsa-istanbul-pay-piyasasi>, erişim 29 Haziran 2026.

Sonuç

ABB, borsada işlem gören payların satışında kullanılabilir en hızlı yöntemlerden biridir; ancak aynı zamanda yoğun bir hukuki çalışma ve koordinasyon gerektirir. ABB'nin hızı, kamuyu aydınlatma çalışmalarının, hukuki incelemenin, piyasanın kötüye kullanılmasının önlenmesine yönelik kontrollerin ve takas planlamasının birkaç saat içinde yürütülmesinden kaynaklanır. ABB'ler, uluslararası kurumsal sermayeye erişim bakımından önemli bir araç hâline geldikçe, bu işlem yapısı Türkiye'deki ihraççılar, büyük pay sahipleri ve kurumsal yatırımcılar açısından giderek daha fazla önem kazanmaktadır. Bu işlemler; Borsa İstanbul düzenlemelerini, MKK'nın kaydi sistem ve devir altyapısını, Takasbank'ın takas mekanizmalarını ve SPK'nın kamuyu aydınlatma yükümlülüklerini, Birleşik Krallık ve AB'nin piyasanın kötüye kullanılmasına ilişkin standartları ve ABD'nin hileli işlemlerin önlenmesine yönelik kurallarıyla bir araya getirir. İşlemin başarıyla tamamlanması, tüm bu gerekliliklerin, işlemin icrasına ilişkin pratik ihtiyaçlar gözden kaçırılmadan, doğru ve etkin biçimde eş zamanlı olarak yönetilmesine bağlıdır.

Korunan Malvarlığı Değeri Olarak Hakem Kararları: AİHM'nin 1 No.'lu Protokol'ün 1. Maddesi (*Mülkiyetin Korunması*) Kapsamında Tenfize Yaklaşımı

Betül Kahraman

Giriş

Milletlerarası tahkimin etkinliği nihayetinde tek bir kritik unsura bağlıdır: davayı kazanan tarafın hakem kararını tenfiz edebilmesi. Uyuşmazlığın ne kadar karmaşık olduğu, hakem heyetinin ne derece uzman olduğu veya tahkim yargılamasının hangi usulle yürütüldüğü önemli değildir; bir hakem kararı, nihayetinde ulusal mahkemeler tarafından tanınmadığı ve tenfiz edilmediğı sürece uygulamada sınırlı bir değere sahiptir.

Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve İcrası Hakkındaki New York Sözleşmesi ("**New York Sözleşmesi**"), bu ihtiyaca cevap vermek amacıyla hazırlanmıştır. Yabancı hakem kararlarının tanınması ve tenfizine ilişkin yeknesak bir çerçeve oluşturan New York Sözleşmesi, kesin ve bağlayıcı hakem kararlarının asgari düzeyde yargısal müdahaleye tabi olarak farklı hukuk sistemlerinde uygulanmasını sağlamayı amaçlamaktadır.¹ Bu doğrultuda, tenfizin reddedilebileceğı hâller bilinçli olarak sınırlı sayıda düzenlenmiştir.

Bununla birlikte, tenfize ilişkin uyuşmazlıklar uygulamada varlığını sürdürmektedir. Ulusal mahkemeler zaman zaman kamu düzeni, yetki itirazları, usule ilişkin eksiklikler veya diğer gerekçelere dayanarak hakem kararlarının tenfizini reddedebilmektedir. Bazı hallerde bu itirazlar, tahkim anlaşmasının geçerliliğini etkileyen sakatlıklar, hukuki dinlenilme hakkına ilişkin ihlaller, yetki aşımı, tahkim yargılamasındaki usulsüzlükler veya kamu düzenine aykırılık gibi New York Sözleşmesi'nin V. Maddesi kapsamında

¹ Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve İcrası Hakkındaki New York Sözleşmesi (New York, 1958), UNCITRAL, 2015, Giriş, Amaçlar.

kabul edilen meşru sebeplere dayanmaktadır.² Ancak diğer bazı hallerde, bu gerekçeler fiilen hakem kararı alacaklısını kesin ve bağlayıcı bir hakem kararının sağladığı ekonomik değerden mahrum bırakmaktadır.

Bu noktada ortaya çıkan soru şudur: Bu tür müdahaleler yalnızca tahkim hukukuna ilişkin meseleler olarak mı değerlendirilmelidir, yoksa aynı zamanda milletlerarası insan hakları düzenlemeleri kapsamında güvence altına alınan temel hakları da ihlal edebilir mi?

Her ne kadar Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin ("AİHM") tahkime ilişkin içtihadının büyük bölümü Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ("AİHS") kapsamındaki adil yargılanma hakkını düzenleyen Madde 6 çerçevesinde gelişmiş olsa da, AİHM son yıllarda tahkim kaynaklı uyuşmazlıkları giderek daha fazla AİHS'ye Ek 1 No.'lu Protokol'ün 1. Maddesi (*Mülkiyetin Korunması*) perspektifinden incelemektedir.³ Son otuz yıl içerisinde Mahkeme, bu konuda gelişen bir içtihat oluşturmıştır. AİHM, kararlarını hiçbir zaman hakem kararlarının tenfizine ilişkin kapsamlı bir doktrin olarak sunmamış olmakla birlikte, içtihadı belirgin bir gelişim çizgisi ortaya koymaktadır.

Bu gelişim, yasamanın hakem kararlarına yönelik müdahaleleriyle başlamış; daha sonra hakem kararlarının tenfiz edilmemesi ve tenfiz yargılamalarındaki usuli eksiklikleri kapsayacak şekilde genişlemiş; nihayet *BTS Holding A.S. v. Slovakya* kararıyla birlikte AİHM, 1 No.'lu Protokol'ün 1. Maddesi kapsamında hakem kararlarına tanınan korumayı önemli ölçüde geliştirmiştir.

Başlangıç Noktası:

Stran Greek Refineries ve Stratis Andreadis v. Yunanistan

Mahkeme'nin bu konudaki yaklaşımının temelleri, 9 Aralık 1994 tarihli *Stran Greek Refineries ve Stratis Andreadis v. Yunanistan* ("**Stran Greek Refineries**") kararına dayanmaktadır.⁴

Uyuşmazlık, bir rafineri inşaat projesinden kaynaklanmış ve nihayetinde Yunan Devleti aleyhine verilen bir hakem kararıyla sonuçlanmıştır.⁵ İlgili sözleşme uyarınca söz konusu hakem kararı kesin, bağlayıcı ve tenfiz kabiliyetini haizdir. Ancak hakem kararına ilişkin yargılama henüz devam ederken, Yunan yasama organı geriye etkili olarak tahkim şartını geçersiz kılan, hakem heyetinin yetkisini ortadan kaldıran, hakem

² New York Sözleşmesi, m. V.

³ Ursula Kriebaum, "Chapter 66: The European Court of Human Rights and Arbitration" (*Bölüm 66: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Tahkim*), Stefan M. Kröll, Andrea Kay Bjorklund, vd., Cambridge Compendium of International Commercial and Investment Arbitration (2023), s. 1981.

⁴ AİHM, *Stran Greek Refineries ve Stratis Andreadis v. Yunanistan* (Başvuru no. 13427/87), 9 Aralık 1994.

⁵ *Id.* para. 12-14.

kararını hükümsüz hâle getiren ve derdest yargılamaları fiilen sona erdiren bir kanunu kabul etmiştir.⁶

AIHM, söz konusu yasama müdahalesinin hem AIHS Madde 6'yı hem de 1 No.'lu Protokol'ün 1. Maddesi'ni ihlal ettiğine karar vermiştir.⁷

Tahkim hukuku bakımından bu kararın ortaya koyduğu en önemli ilke, kesinleşmiş bir hakem kararının AIHS kapsamında "korunan bir malvarlığı değeri (possession)" teşkil edebileceğinin kabul edilmiş olmasıdır.⁸ Bir taraf kesin ve icra edilebilir nitelikte bir hakem kararı elde ettikten sonra, Devlet sonradan gerçekleştireceği müdahaleler yoluyla o tarafı hakem kararının sağladığı menfaatten keyfi biçimde mahrum bırakamaz. Devletin bu hakkı ortadan kaldırmaya yönelik müdahaleleri, başvuruçuların mülkiyet hakkına yapılan bir müdahale niteliğindedir.⁹

Önemle belirtmek gerekir ki AIHM, bu uyuşmazlığı yalnızca tahkime ilişkin usuli bir ihtilaf olarak değerlendirmemiştir. Aksine AIHM, hakem karardan doğan parasal alacağı korunan bir malvarlığı değeri olarak kabul ederek, kesinleşmiş bir hakem kararının taşıdığı ekonomik değer 1 No.'lu Protokol'ün 1. Maddesi kapsamında korunduğunu açıkça ortaya koymuştur.¹⁰

Bununla birlikte, *Stran Greek Refineries* kararında AIHM'nin önüne gelen olay, yasama organının hakem kararına doğrudan müdahale ettiği görece istisnai bir duruma ilişkindir. Esas soru tenfizin önündeki engel doğrudan bir kanundan değil de bizzat tenfiz sürecindeki aksaklıklardan kaynaklandığında da aynı korumanın geçerli olup olmadığıdır.

Hakem Kararından Tenfizine: Regent Company v. Ukrayna

AIHM, bu doğrultuda bir sonraki önemli adımı 3 Nisan 2008 tarihli *Regent Company v. Ukrayna* ("**Regent Company**") kararıyla atmıştır.¹¹

Uyuşmazlık, Ukrayna Ticaret ve Sanayi Odası Uluslararası Ticari Tahkim Mahkemesi tarafından verilen bir hakem kararına ilişkindir.¹² Her ne kadar hakem kararının tenfizi süreci başlatılmış olsa da karar; icra sürecinde yaşanan güçlükler, borçlunun iflasına

⁶ *Id.*, para. 20-23.

⁷ *Id.*, para. 50, 75.

⁸ *Id.*, para. 58-62. AIHM'nin "korunan malvarlığı" (possessions) kavramına ilişkin yorumu ile bu kavramın kesinleşmiş para alacakları ve ilamdan doğan alacaklara uygulanmasına ilişkin daha kapsamlı bir değerlendirme için bkz. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi 1 No.lu Protokol'ün 1. Maddesi Hakkında Rehber – Mülkiyetin Korunması, s. 11-12.

⁹ *Id.*, para. 66-67.

¹⁰ *Id.*, para. 74-75.

¹¹ AIHM, *Regent Company v. Ukrayna*, (Başvuru no. 773/03), 3 Nisan 2008.

¹² *Id.*, para. 3.

ilişkin işlemler ve Devlete ait malvarlıklarının cebri satışına sınırlamalar getiren yasal düzenlemelerin bir araya gelmesi nedeniyle yıllarca tenfiz edilememiştir.¹³

Regent Company kararı çoğunlukla AİHM'nin AİHS Madde 6 içtihadı çerçevesinde incelse de, mülkiyet hakkının korunması bakımından da önemli bir dönüm noktası niteliğindedir. Bu kararda AİHM'nin odağı, hakem kararının yalnızca hukuken mevcut olup olmadığı meselesinden, kararın uygulamadaki etkinliğine kaymıştır. Mahkeme açısından sorun, hakem kararının hukuken geçerliliğini koruyup korumadığıyla sınırlı değildir; asıl mesele, hakem kararı alacaklının kararın sağlamayı amaçladığı ekonomik faydadan fiilen yararlanıp yararlanmadığıdır.¹⁴ *Stran Greek Refineries* kararından farklı olarak, burada hakem kararının kendisi hiçbir zaman geçersiz kılınmamıştır. Sorun, Devletin kararın etkin biçimde tenfiz edilmesini uzun süre boyunca sağlayamamış olmasıdır.

Bu karar, 1 No.'lu Protokol'ün 1. Maddesi kapsamında sağlanan korumanın yalnızca hukuken tanınmış bir alacağın varlığıyla sınırlı olmadığını göstermektedir. Kesin ve tenfiz kabiliyetini haiz bir hakem karara sahip olan alacaklının, bu karardan doğan ekonomik menfaatten fiilen yararlanabilmesi de gerekir. Devlet tarafından yaratılan engeller nedeniyle tenfizin uzun süre boyunca gerçekleştirilememesi hâlinde, hakem kararının temsil ettiği ekonomik değer yalnızca teorik kalma riskiyle karşı karşıya kalmaktadır. Bu nedenle Mahkeme, incelemesinin ağırlık noktasını hakem kararının kendisinden, tenfiz mekanizmasının etkinliğine kaydırmıştır.¹⁵

Devletin Pozitif Yükümlülüğü: Kin-Stib ve Majkić v. Sırbistan

AİHM'nin bu alandaki içtihadında önemli bir aşama, 20 Nisan 2010 tarihli *Kin-Stib ve Majkić v. Sırbistan* ("**Kin-Stib**") kararıyla ortaya çıkmıştır.¹⁶ Uyuşmazlık, Yugoslav Ticaret Odası Dış Ticaret Tahkim Mahkemesi tarafından başvuru lehine verilen bir hakem kararının kısmen yerine getirilmemesine ilişkindir.¹⁷ Her ne kadar hakem kararıyla hükmedilen parasal yükümlülüklerin bir bölümü ifa edilmiş olsa da, ulusal makamlar uzun süren icra takiplerine rağmen kararın tamamen icrasını sağlayamamıştır.¹⁸

¹³ *Id.*, para. 9-32.

¹⁴ *Id.*, para. 59-62.

¹⁵ Ayrıca bkz. AİHM, *Iliria S.R.L. v. Arnavutluk* (Başvuru No. 31011/09), 5 Mart 2024; AİHM bu kararda, milletlerarası bir hakem kararının tanınması ve tenfizine ilişkin yargılamalarda yaşanan aşırı gecikmeler nedeniyle AİHS Madde 6'nın ihlal edildiği sonucuna varmıştır.

¹⁶ AİHM, *Kin-Stib ve Majkić v. Sırbistan*, (Başvuru no. 12312/05), 20 Nisan 2010.

¹⁷ *Id.*, para. 11-12.

¹⁸ *Id.*, para.13-27.

AIHM incelemesine, 1 No.'lu Protokol'ün 1. Maddesi kapsamında yerleşik ilkesini tekrar ederek başlamıştır. Buna göre, bir alacak hakkı, yeterli ölçüde kesinleşmiş ve icra edilebilir nitelikte olduğu takdirde korunan bir malvarlığı değeri oluşturabilir.¹⁹ Mahkeme daha sonra bu yaklaşımı açıkça hakem kararlarına da teşmil etmiş ve bağlayıcı nitelikteki bir hakem kararının tenfiz edilmesini sağlamak amacıyla mevcut tüm hukuki imkânlardan yararlanmanın ve tenfiz sisteminin "*hukuken ve fiilen*" etkin şekilde işlemlerini temin etmenin Devletin sorumluluğunda olduğunu ifade etmiştir.²⁰

Bu ilkeleri somut olaya uygulayan AIHM, Sırp makamlarının hakem kararının tam olarak tenfizini sağlamak için gerekli tedbirleri almadığını ve bu eksikliği haklı gösterecek ikna edici herhangi bir gerekçe ortaya koyamadığını tespit etmiştir.²¹ Bu nedenle Mahkeme, hakem kararının kısmen tenfizinin 1 No.'lu Protokol'ün 1. Maddesi'nin ihlalini oluşturduğuna karar vermiştir.²²

AIHM'nin tahkime ilişkin gelişen içtihadı bakımından *Kin-Stib* kararının önemi, 1 No.'lu Protokol'ün 1. Maddesi'nin Devletlere yalnızca müdahaleden kaçınma yükümlülüğü yüklemekle kalmayıp, aynı zamanda hakem kararlarının etkin şekilde tenfiz edilebilmesini sağlayacak mekanizmaları oluşturma yönünde pozitif yükümlülükler de yüklediğini açıkça ortaya koymuş olmasıdır. Bu yönüyle karar, AIHM'nin daha sonra *BTS Holding v. Slovakya* kararında²³ benimsediği ve şekli anlamda mevcut bir hakem karardan ziyade tenfizin fiilen etkili olmasına vurgu yapan yaklaşımın da habercisi niteliğindedir.

Tenfiz Yargılamalarında Usuli Güvenceler:

Mont Blanc Trading Ltd ve Antares Titanium Trading Ltd v. Ukrayna

AIHM, 1 No.'lu Protokol'ün 1. Maddesi kapsamındaki içtihadını geliştirirken, aynı zamanda hakem kararlarının tanınması ve tenfizine ilişkin yargılamaların da AIHS Madde 6'da öngörülen usuli güvencelere uygun yürütülmesi gerektiğini 14 Ocak 2021 tarihli *Mont Blanc Trading Ltd ve Antares Titanium Trading Ltd v. Ukrayna* ("**Mont Blanc**") kararında açıkça ortaya koymuştur.²⁴

¹⁹ *Id.*, para. 83.

²⁰ *Id.*, para. 83.

²¹ *Id.*, para. 84.

²² *Id.*, para. 85.

²³ Bkz. aşağıda VI. Numaralı Bölüm.

²⁴ AIHM, *Mont Blanc Trading Ltd ve Antares Titanium Trading Ltd v. Ukrayna* (Başvuru no. 11161/08), 14 Ocak 2021.

Uyuşmazlık, Londra Uluslararası Tahkim Mahkemesi tarafından verilen bir hakem kararına ilişkindir.²⁵ Başvurucular, hakem kararının Ukrayna’da tenfizini talep etmiş; ancak bu sırada Ukrayna mahkemeleri önünde hem yetkiye hem de uyuşmazlığın temelini oluşturan sözleşmelerin geçerliliğine ilişkin paralel yargılamalar devam etmiştir. Nihayetinde ulusal mahkemeler hakem kararının tenfizini reddetmiş ve başvurucular aleyhine bir dizi karar vermiştir.²⁶

Mont Blanc kararını özellikle dikkat çekici kılan husus, AİHM’nin incelemesini esasen hakem kararının tenfizinin reddedilmesinin maddi hukuka uygun olup olmadığı üzerine kurmamış olmasıdır. Mahkeme bunun yerine, yargılamanın adilliğine odaklanmıştır. Bu kapsamda AİHM; başvurucuların usulüne uygun şekilde haberdar edilmemeleri nedeniyle kritik öneme sahip bir duruşmaya katılamamaları ve ulusal mahkemelerin uyuşmazlığın çözümü bakımından belirleyici nitelikteki iddiaları yeterli şekilde değerlendirmemeleri de dâhil olmak üzere önemli usuli eksiklikler tespit etmiştir.²⁷

Stran Greek Refineries, Regent Company ve *Kin-Stib* kararlarından farklı olarak AİHM, somut olayda başvurucuların mülkiyet hakkına ayrıca müdahale edilmediği sonucuna ulaşmıştır. Karar, hakem kararının tenfizine yönelik her başarısız girişimin kendiliğinden 1 No.lu Protokol’ün 1. Maddesi’ni gündeme getirmeyeceğini göstermektedir.²⁸ AİHM, *Mont Blanc* kararında başvurucuların şikâyetlerinin esas itibarıyla AİHS Madde 6 kapsamındaki usuli güvenceler çerçevesinde incelenmesi gerektiği kanaatine varmış; bu nedenle değerlendirmesini mülkiyet hakkına yönelik müstakil bir müdahaleden ziyade ulusal yargılamaların adilliği üzerinde yoğunlaştırmıştır.

Mont Blanc kararının önemi, hakem kararlarının tanınması ve tenfizine ilişkin yargılamaların AİHS Madde 6’nın öngördüğü usuli güvencelere uygun yürütülmesi gerektiğini açıkça ortaya koymasında yatmaktadır.²⁹ Dolayısıyla, hakem kararı alacaklının hukuki durumunu etkili biçimde savunabilmesini engelleyen usuli eksiklikler, özellikle bunların 1 No.lu Protokol’ün 1. Maddesi bakımından keyfi veya açıkça makul olmayan yargısal kararlarla sonuçlanması hâlinde, hakem kararının temsil ettiği mülkiyet hakkından fiilen yararlanılmasını da engellemektedir.³⁰

²⁵ *Id.*, para. 9-15.

²⁶ *Id.*, para. 43-49.

²⁷ *Id.*, para. 68-74, 81-85.

²⁸ *Id.*, para. 101.

²⁹ *Id.*, para. 73, 85.

³⁰ *Id.*, para. 101.

AİHM'nin Güncel Yaklaşımı: BTS Holding v. Slovakya

AİHM'nin tahkime ilişkin bugüne kadarki en önemli kararı şüphesiz 30 Haziran 2022 tarihli *BTS Holding A.S. v. Slovakya* ("**BTS Holding**") kararıdır.³¹

Uyuşmazlık, Bratislava Havalimanı'nın özelleştirilmesi sürecinden kaynaklanmış ve Paris'te Milletlerarası Ticaret Odası (ICC) Tahkim Kuralları uyarınca yürütülen tahkim yargılamasında BTS Holding lehine verilen kesin bir hakem kararıyla sonuçlanmıştır.³² Hakem kararı uyarınca Slovak Ulusal Mülkiyet Fonu (*National Property Fund*), yaklaşık 1,9 milyon Avro ile buna işleyecek faizi ödemekle yükümlü tutulmuştur. Hakem kararı kesin ve bağlayıcı hâle gelmiş olup Fransız mahkemeleri nezdinde hiçbir zaman iptal edilmemiştir. Buna rağmen Slovak mahkemeleri hakem kararının tenfizini reddetmiştir. Mahkemeler; tahkim anlaşmasının geçerliliğine ilişkin olduğu ileri sürülen eksiklikler, hakem kararındaki şekli noksanlıklar, kamu düzenine ilişkin değerlendirmeler ve kamu maliyesine ilişkin gerekçeler de dâhil olmak üzere çeşitli nedenlere dayanmıştır.³³

AİHM, ulusal mahkemelerin ileri sürdüğü gerekçelerin birçoğunun ikna edici bir hukuki temelden yoksun olduğu sonucuna varmıştır. Mahkeme, ulusal mahkemelerin tahkim anlaşmasına ilişkin değerlendirmelerini eleştirmiş; uygulanması gereken hukuki çerçeveye bağdaşmayan şekli koşullara dayanılmasını isabetli bulmamış ve hakem kararının yerine getirilmesinin kamu düzenini olumsuz etkileyeceği yönündeki savunmaları da kabul etmemiştir.³⁴

Daha da önemlisi AİHM, hakem kararının tenfizinin reddedilmesinin başvuru no. 1 No.'lu Protokol'ün 1. Maddesi kapsamında korunan malvarlığına yönelik haklı gösterilemeyen bir müdahale oluşturduğuna hükmetmiştir.³⁵

BTS Holding kararının önemi tamamen yeni bir ilke ortaya koymasından kaynaklanmamaktadır. Karar, AİHM'nin önceki içtihadında uzun yıllar boyunca kademeli olarak şekillenen ilkeleri sistematik bir bütün hâline getirmektedir. *Stran Greek Refineries*, hakem kararlarının korunan malvarlığı değerleri doğurabileceğini ortaya koymuştur. *Regent Company*, mülkiyet hakkının korunması bakımından yalnızca hakem kararının varlığının değil, tenfizin fiilen etkili olmasının da önem taşıdığını göstermiştir. *Kin-Stib*, Devletlerin hakem kararlarının etkin şekilde tenfiz edilebilmesini sağlayacak mekanizmaları oluşturma yönünde pozitif yükümlülük altında bulunduğunu teyit etmiştir. Son olarak *Mont Blanc*, tenfiz yargılamalarının bizzat kendisinin de AİHS standartlarına uygun yürütülmesi gerektiğini açıkça ortaya koymuştur.

³¹ AİHM, *BTS Holding, A.S. v. Slovakya* (Başvuru no. 55617/17), 30 Haziran 2022.

³² *Id.*, para. 1-2.

³³ *Id.*, para. 23-29.

³⁴ *Id.*, para. 66-70.

³⁵ *Id.*, para. 72-73.

Bu çerçevede *BTS Holding* kararının belirleyici katkısı, AİHM'nin ilk kez açık şekilde, kesin ve bağlayıcı bir hakem kararının keyfi biçimde tenfiz edilmemesinin tek başına 1 No'lu Protokol'ün 1. Maddesi'nin ihlalini oluşturabileceğini kabul etmiş olmasıdır.³⁶

Gerçekten de *Stran Greek Refineries* kararında müdahalenin kaynağı yasama işlemi iken, *Regent Company* kararında sorun tenfiz mekanizmasının etkisiz işlemesinden kaynaklanmaktadır. *BTS Holding* ise doğrudan ulusal mahkemelerin hakem kararını tenfiz etmeyi reddetmesine ilişkindir. AİHM, Slovak mahkemelerinin dayandığı gerekçelerin yeterli hukuki temelden yoksun olduğu sonucuna ulaşmıştır.³⁷

Dolayısıyla bu karar, 1 No'lu Protokol'ün 1. Maddesi'nin yalnızca hakem kararlarının varlığını veya tenfiz mekanizmalarının etkinliğini değil, aynı zamanda hakem kararı alacaklılarını, hakem kararının tamamen tenfiz edilememesine yol açan keyfi yargısal kararlara karşı da koruduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Bu yönüyle *BTS Holding*, otuz yılı aşkın süre önce *Stran Greek Refineries* kararıyla başlayan içtihadın doğal bir sonucunu oluşturmaktadır.

Sonuç

Stran Greek Refineries kararından *BTS Holding* kararına uzanan süreçte AİHM, 1 No'lu Protokol'ün 1. Maddesi kapsamında hakem kararlarının korunmasına ilişkin tutarlı bir yaklaşım geliştirmiştir. Yasama organının hakem kararlarına müdahalesine karşı sağlanan koruma ile başlayan bu içtihat, zaman içerisinde hakem kararlarının tenfiz edilmemesini, tenfiz yargılamalarındaki usuli güvenceleri ve nihayet hakem kararlarının keyfi biçimde tenfizinin reddedilmesini de kapsayacak şekilde genişlemiştir.

Tahkim yargılamasının tarafları bakımından bu gelişen içtihat, ulusal mahkemelerin milletlerarası alanda kabul gören tenfiz standartlarından ayrıldığı durumlarda ilave bir koruma katmanı sağlamaktadır. Devletler bakımından ise bu içtihat, New York Sözleşmesi'nin tanıdığı takdir yetkisinin sınırsız olmadığını hatırlatmaktadır. Her ne kadar tenfizin reddine ilişkin savunmalar ileri sürülebilse de, bu savunmaların AİHS'nin hukuki güvenlik, adil yargılanma ve mülkiyet hakkının korunmasına ilişkin temel ilkeleriyle uyumlu şekilde uygulanması gerekmektedir.

Elbette bu yaklaşım, hakem kararının tenfizine ilişkin her ret kararının otomatik olarak AİHS'yi ihlal edeceği anlamına gelmemektedir. New York Sözleşmesi, hakem kararlarının tanınması ve tenfizinin reddedilebileceği meşru sebepleri tanımaya devam

³⁶ *Id.*, para. 65.

³⁷ *Id.*, paras. 67-70.

etmektedir. Dolayısıyla Devletler, bu sebeplerin somut olayda gerçekten mevcut olduğu hâllerde tenfizi reddetme yetkisini muhafaza etmektedir.³⁸

Bununla birlikte AİHM içtihadının ortaya koyduğu pratik sonuç son derece açıktır. Kesinleşmiş bir hakem kararı yalnızca usuli bir yargılama sonucu değildir. Aynı zamanda giderek daha güçlü şekilde korunan ekonomik bir malvarlığı değeri olarak kabul edilmektedir. Devletin eylem veya işlemleri, hakem kararı alacaklısını bu kararın tenfiz edilmesi imkânından mahrum bıraktığında ise, AİHS'nin sağladığı koruma devreye girebilecektir.

³⁸ *Mont Blanc*, para.101. Ayrıca kıyasen bkz. AİHM, *Zagrebačka Banka D.D. v. Hırvatistan* (Başvuru no. 39544/05), para. 250.

Emisyon Ticareti Sistemleri ve Türk İklim Kanunu'nun Analizi

Sude Kınık

Giriş

Uluslararası hukuk, iklim değişikliğiyle mücadelede hem devlet sorumluluğunun hem de özel aktörler üzerindeki düzenleyici denetimin daha fazla tanınmasına yönelik bir paradigma değişimi yaşamaktadır. Uluslararası Adalet Divanı, *İklim Değişikliği Konusunda Devletlerin Yükümlülükleri Danışma Görüşü*'nde, uluslararası yükümlülüklerin yerine getirilmesinin, devletlerin ulusal azaltım tedbirleri yoluyla gerekli özeni göstermelerini gerektirdiğini belirtmiştir.¹ Bu özen, kamu otoritelerinin ötesine geçerek devletin yargı yetkisi altındaki özel aktörleri de kapsamaktadır.² Uluslararası Deniz Hukuku Mahkemesi de *İklim Değişikliği Danışma Görüşü*'nde, gerekli özen yükümlülüğünün, söz konusu faaliyetlerin çoğunlukla özel şahıslar veya kuruluşlar tarafından yürütüldüğü durumlarda özellikle önem arz ettiğini belirtmiştir.³ Bu bağlamda, devletler giderek artan bir şekilde piyasa temelli araçlara, özellikle de emisyon ticareti sistemlerine (ETS) yönelmektedir.

Sera gazı emisyonlarını azaltmaya yönelik piyasa temelli bir politika aracı olan ETS, iklim değişikliğiyle mücadeleye kararlı hükümetler için giderek daha önemli bir politika mekanizması haline gelmektedir. 2026 yılı itibarıyla dünya çapında 41 ETS faaliyet göstermekte olup bu sistemler küresel GSYİH'nın %63'ünü, dünya nüfusunun yarısından fazlasını ve G20 ülkelerinden 14'ünü kapsayan yargı bölgelerindeki

¹ *İklim Değişikliği Konusunda Devletlerin Yükümlülükleri Danışma Görüşü*, Uluslararası Adalet Divanı, 23 Temmuz 2025 tarihli Danışma Görüşü, para. 252.

² *Id.*

³ *Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi Bağlamında Devletlerin İklim Değişikliğine İlişkin Sorumluluk ve Yükümlülükleri*, Uluslararası Deniz Hukuku Mahkemesi, 21 Mayıs 2024 tarihli Danışma Görüşü, s. 90, para. 236.

küresel sera gazı emisyonlarının %26'sını kapsamaktadır.⁴ Türkiye de dahil olmak üzere 16 hükümet daha ETS çerçevelerini değerlendirmekte veya tasarlamaktadır, Türkiye bu yıl pilot sistemini devreye sokmaya hazırlanmaktadır.⁵

ETS'lerin hızla yaygınlaşmasıyla birlikte, özellikle üst sınırların nasıl tanımlandığı, ücretsiz tahsisatların nasıl dağıtıldığı ve karbon kredilerinin kullanımı da dahil olmak üzere hangi uyum seçeneklerinin mevcut olduğu konularında sistem tasarımları arasında belirgin farklılıklar ortaya çıkmaktadır.⁶

Bu makale, farklı ETS tasarım modellerini incelemektedir. Karşılaştırmalı bu analiz üzerine inşa edilen makale, Türkiye'de filizlenmekte olan emisyon ticaret sistemini küresel ETS uygulamalarının genel çerçevesi içinde konumlandırmakta ve değerlendirmektedir.

Emisyon Ticaret Sistemleri

A. Kökeni ve İlk Uygulamaları

1968 yılında ekonomist John Dales, "üst sınır ve ticaret" (cap-and-trade) sistemini hükümet tarafından oluşturulan bir kirlilik hakları piyasası olarak kavramsallaştırmıştır: Devlet, piyasada kıtlık sağlamak için toplam izin verilen emisyonlara bir üst sınır getirecek ve emisyon üreticilerinin doğrulanabilir emisyonlarına karşılık bulundurmaları gereken, piyasada ticareti yapılabilen kirlilik kredileri ihraç edecektir.⁷ O dönemde Dales'in sisteminin temel sınırlaması, emisyon ticareti piyasasının icra edilebilir, zorlama unsuru oluşturacak bir tür kıtlık yaratmadan işleyemeyeceğiydi.⁸ Bu kıtlığı sürdürmek için otoritelerin sürekli ve gerçek zamanlı verilere sahip olması gerekiyordu ki her bir kuruluşun gerçek emisyonlarını izin verilen kotalarla karşılaştırabilsinler.⁹

⁴ International Carbon Action Partnership, "Emissions Trading Worldwide: ICAP Status Report 2026" ("ICAP Durum Raporu"), <https://icapcarbonaction.com/en/publications/emissions-trading-worldwide-icap-status-report-2026>, erişim 16 Haziran 2026, s. 9.

⁵ İklim Değişikliği Başkanlığı, "Türkiye Emisyon Ticaret Sistemi Yönetmeliği Taslağı Yayımlandı", 22 Temmuz 2025, <https://iklim.gov.tr/turkiye-emisyon-ticaret-sistemi-yonetmeliği-taslağı-yayımlandı-haber-4519>, erişim 14 Haziran 2026.

⁶ OECD, "Effective Carbon Rates 2025, Recent Trends in Taxes on Energy Use and Carbon Pricing", 13 Kasım 2025, https://www.oecd.org/en/publications/effective-carbon-rates-2025_a5a5d71f-en/full-report/emissions-trading-systems-a-variety-of-designs_b98e7b5c.html, erişim 14 Haziran 2026.

⁷ Daniel H. Cole, "Origins of Emissions Trading in Theory and Early Practice", *Research Handbook on Emissions Trading* içinde, Stefan E. Weishaar (ed.), Edward Elgar, 2016, s. 10-11.

⁸ *Id.*, s. 11-12.

⁹ *Id.*

ABD, 1990 yılında dünyanın ilk emisyon ticaret sistemini hayata geçirmiştir.¹⁰ 1990 ABD Temiz Hava Yasası Değişiklikleri, Amerika Birleşik Devletleri Çevre Koruma Ajansı'nın (EPA) daha önceki kirletici bazında, teknoloji odaklı yaklaşımından uzaklaşarak maliyet etkin, piyasa temelli düzenlemeye geçişi simgelemektedir.¹¹ Bu model, aslen karbon dioksit için değil, asit yağmuruna yol açan kükürt dioksit (SO₂) için geliştirilmiş ve bu alanda oldukça başarılı sonuçlar vermiştir.¹² ABD'de SO₂ emisyonlarında ve buna bağlı çevresel zararlarda kaydedilen önemli azaltımlar,¹³ 1990 Değişikliklerinin IV. Başlığını çağdaş karbon piyasaları için bir örnek model olarak öne çıkarmıştır. Avrupa Birliği'nin cap-and-trade sistemi benimsemesi de en azından kısmen bu başarıdan ilham almıştır.¹⁴

B. Kyoto Protokolü ve Modern ETS'ler

ETS, uluslararası hukukta tanınmadan önce öncelikle ulusal/piyasa temelli bir politika olarak ortaya çıkmıştır. Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'ne (UNFCCC) ek olarak 1997 yılında imzalanan Kyoto Protokolü (Protokol), bu politikanın devletlerarası düzeye yayılması ve daha gelişmiş hale gelmesi açısından önemli bir adım olmuştur.

Protokol, sanayileşmiş ülkeler ve geçiş ekonomileri için bireysel sera gazı azaltım hedefleri belirleyerek UNFCCC'yi işler hale getirmiştir.¹⁵ Örneğin, 1. Taahhüt Dönemi'nde (2008-2012), katılımcı ülkeler 1990 seviyelerine göre ortalama %5 oranında azaltım taahhüdünde bulunmuşlardır.¹⁶ Protokol'ün temel ilkesi, "ortak fakat farklılaştırılmış sorumluluklar ve göreceli kabiliyetler"dir,¹⁷ böylece Protokol yalnızca gelişmiş ülkeleri bağlayıcı nitelikte olmuştur: Ek I tarafları yasal olarak bağlayıcı azaltım

¹⁰ Siikamäki et al., "The U.S. Environmental Protection Agency's Acid Rain Program", Resources for the Future, Kasım 2012, https://media.rff.org/documents/Issue_Brief_EPAs_Acid_Rain_Program.pdf, erişim 26 Haziran 2026.

¹¹ Natural Resources Defense Council, "The Clean Air Act 101," 23 Şubat 2026, <https://www.nrdc.org/stories/clean-air-act-101>, erişim 12 Haziran 2026.

¹² U.S. Environmental Protection Agency, "THE CLEAN AIR ACT - Highlights of the 1990 Amendments," https://www.epa.gov/sites/default/files/2015-11/documents/the_clean_air_act_-_highlights_of_the_1990_amendments.pdf, erişim 16 Haziran 2026.

¹³ Gabe Chan et al., "The SO₂ Allowance Trading System and the Clean Air Act Amendments of 1990: Reflections on Twenty Years of Policy Innovation", Harvard Kennedy School Belfer Center for Science and International Affairs, Ocak 2012, <https://www.belfercenter.org/publication/so2-allowance-trading-system-and-clean-air-act-amendments-1990-reflections-twenty-years>, erişim 26 Haziran 2026, s. 1.

¹⁴ *Id.*

¹⁵ Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği, "Process and Meetings, Kyoto Protocol", <https://unfccc.int/process-and-meetings/the-kyoto-protocol>, erişim 16 Haziran 2026.

¹⁶ Avrupa Komisyonu, "International action on climate change, The Kyoto Protocol", https://climate.ec.europa.eu/eu-action/international-action-climate-change/kyoto-protocol_en, erişim 16 Haziran 2026.

¹⁷ Rio Deklarasyonu İlke 7'de kodifiye edildiği üzere ortak fakat farklılaştırılmış sorumluluklar ve göreceli kabiliyetler ilkesi, çevre koruma konusunda tüm Devletlerin ortak sorumluluğu paylaştığını, ancak uluslararası yükümlülüklerinin çevre kirliliğine yaptıkları katkı oranında kapsam bakımından farklılık gösterebileceğini öngörmektedir. Özellikle gelişmiş ülkeler, ekonomilerinin yarattığı daha yüksek etki ve finansal ile teknolojik kaynaklara daha fazla erişim imkanına sahip olmaları nedeniyle daha büyük bir sorumluluk taşıdıklarını kabul etmektedirler.

hedeflerine tabi tutulurken, Ek I tarafı olmayan ülkeler emisyonları sınırlamaya teşvik edilmiş ancak spesifik azaltım hedefleriyle yükümlü tutulmamıştır.

Kyoto Çerçevesi, ulusal emisyon ticaret sistemlerinin yaygınlaşmasını da hızlandırarak, 2005 yılında yalnızca AB Emisyon Ticaret Sistemi varken¹⁸ bugün 41 aktif sisteme ulaşılmasını sağlamıştır.¹⁹ Bu hızlı genişleme tekdüze olmamıştır, tasarım açısından temel ayırım, "mutlak üst sınır modeli" ile "yoğunluk temelli sınır modeli" arasında görülmektedir.

Mutlak üst sınır modeli, belirli bir dönem içindeki toplam emisyonlara sabit ve önceden belirlenmiş bir sınır getirir,²⁰ sınırlı sayıda emisyon hakkı aracılığıyla genel kirliliği sınırlayarak çevresel bütünlüğü sağlar.²¹ Bu modelin esnek olmaması, emisyon haklarına olan talebin arttığı ekonomik büyüme dönemlerinde sanayi için daha yüksek uyum maliyetlerine yol açabilir.²²

Yoğunluk temelli sınır modeli ise sabit bir tavan belirlemek yerine birim üretim başına kıyas değerleri belirleyerek emisyonları çıktıya göre düzenlemektedir.²³ Bu model performansa dayalı tahsisat alımı ya da üretimiyle esneklik sağlamakla birlikte²⁴ üretim arttıkça toplam emisyonların azalmasını güvence altına alamamaktadır.²⁵

1. Mutlak Üst Sınır Modelini Benimseyen Yetki Bölgeleri

Dünya genelinde aktif faaliyet gösteren 41 emisyon ticaret sisteminin yaklaşık yarısı mutlak bir üst sınıra dayanırken yoğunluk temelli sistemler esas olarak Çin'in ulusal ETS'sinin kapsamının genişliği nedeniyle ETS'ler kapsamındaki toplam emisyonların yaklaşık %75'ini oluşturmaktadır.²⁶

Mutlak üst sınır yaklaşımını benimseyen yetki bölgeleri arasında AB ETS, ticaret hacmi ve piyasa değeri bakımından en eski ve en büyük sistem olma özelliğini

¹⁸ Avrupa Komisyonu, "Climate Action, Carbon Markets, About the EU ETS", https://climate.ec.europa.eu/eu-action/carbon-markets/about-eu-ets_en, erişim 16 Haziran 2026.

¹⁹ ICAP Durum Raporu, s. 23.

²⁰ International Carbon Action Partnership, "Cap Setting" ("Cap Setting"), <https://icapcarbonaction.com/en/cap-setting>, erişim 16 Haziran 2026, s. 9.

²¹ Institute for Energy Economics and Financial Analysis, "China's Emissions Trading System (ETS) Reforms: On Track, But Needs Robust Enforcement," 3 Kasım 2025, <https://ieefa.org/resources/chinas-emissions-trading-system-ets-reforms-track-needs-robust-enforcement>, erişim 16 Haziran 2026; European Commission, "About the EU ETS," Climate Action, https://climate.ec.europa.eu/eu-action/carbon-markets/about-eu-ets_en, erişim 16 Haziran 2026.

²² Carbon Knowledge Hub, "Emission caps and permit allocation", 18 Ekim 2024, <https://www.carbon-knowledgehub.com/factsheets/caps-and-allocation>, erişim 29 Haziran 2026.

²³ Cap Setting, s. 9.

²⁴ Uluslararası Enerji Ajansı, "Implementing Effective Emissions Trading Systems, Defining the Role," <https://www.iea.org/reports/implementing-effective-emissions-trading-systems/defining-the-role>, erişim 16 Haziran 2026.

²⁵ *Id.*

²⁶ ICAP Durum Raporu, s. 11.

korumaktadır.²⁷ 2003/87/EC sayılı Direktif kapsamında kurulan sistem, şu anda AB'nin 2030 iklim hedefleriyle uyumlu olarak üst sınırı kademeli biçimde sıkılaştıran yıllık doğrusal azaltım faktörleriyle birlikte Faz IV'te (2021-2030) yer almaktadır.²⁸

Mutlak üst sınır sistemini kullanan diğer önemli bölgeler arasında 2015 yılında ETS'yi hayata geçiren Güney Kore ile Brexit'in ardından 2021 yılında kendi sistemini oluşturan Birleşik Krallık sayılabilir.²⁹

2. Yoğunluk Temelli Sınır Modelini Benimseyen Yargı Bölgeleri

Temmuz 2025 itibarıyla Türkiye de yoğunluk temelli sınır modelini benimseyerek emisyon ticareti sisteminin yasal temelini oluşturan ve Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanı'nın başkanlığında diğer ilgili düzenleyici kurumlarla birlikte bir Karbon Piyasası Kurulu kuran İklim Kanunu'nu kabul etmiştir.³⁰ Öte yandan Türkiye'nin COP31 ortağı Avustralya ne tamamen mutlak sınırlama ne de tamamen yoğunluk temelli bir sistem uygulamaktadır. Kurduğu Koruma Mekanizması (Safeguard Mechanism) kapsamında, yıllık 100.000 metrik ton CO₂ eşdeğerinden fazla emisyon salan tesisler, tesise özgü emisyon referans değerlerine tabidir: Referans değerinin altında performans gösteren kuruluşlar, ticarete konu olan Avustralya Karbon Kredi Birimleri üretirken, bu değeri aşanlar ise uyum sağlamak için kredi satın almak ve teslim etmek zorundadır.³¹

Bir diğer önemli referans noktası ise Çin ETS'sidir. AB ETS, ticaret hacmi ve piyasa değeri bakımından en büyük sistem olmayı sürdürürken Çin'in sistemi, kapsadığı emisyon miktarı açısından küresel ölçekte en büyük konumundadır.³² Çin ETS'si, tahsisatların çıktı ve sektöre özgü kıyaslamalar temelinde belirlendiği yoğunluk temelli sınır modeline göre işlemektedir.³³ Nitekim Ağustos 2025'te Çinli yetkililer, ulusal ETS'yi 2027 yılına kadar yoğunluk temelli sınır modelinden mutlak üst sınır modeline geçirmeye yönelik bir yol haritası açıklamıştır.³⁴

²⁷ ICAP Durum Raporu, s. 40.

²⁸ *Id.*

²⁹ 1 Ocak 2025 tarihli Güney Kore Sera Gazı Emisyon İznilerinin Tahsisi ve Ticareti Hakkında Kanun; 1 Ocak 2021 tarihli İngiltere Sera Gazı Emisyon Ticaret Planı 2020 Emri.

³⁰ International Carbon Action Partnership, "Türkiye Adopts Landmark Climate Law, Paving Way for National ETS", <https://icapcarbonaction.com/en/news/turkiye-adopts-landmark-climate-law-paving-way-national-ets>, erişim 16 Haziran 2026.

³¹ International Carbon Action Partnership, "Australian Safeguard Mechanism", <https://icapcarbonaction.com/en/ets/australian-safeguard-mechanism>, erişim 16 Haziran 2026.

³² International Carbon Action Partnership, "China National ETS", <https://icapcarbonaction.com/en/ets/china-national-ets>, erişim 16 Haziran 2026.

³³ *Id.*

³⁴ International Carbon Action Partnership, "China issues landmark guidelines to transition to absolute cap and expand scope in National ETS", 29 Eylül 2025, <https://icapcarbonaction.com/en/news/china-issues-landmark-guidelines-transition-absolute-cap-and-expand-scope-national-ets>, erişim 16 Haziran 2026.

Türk İklim Kanunu Çerçevesi

A. Sera Gazı Emisyonlarının Takibi Hakkında Yönetmelik

Türkiye, 2015 yılından bu yana 800'den fazla tesisi kapsayan bir İzleme, Raporlama ve Doğrulama (MRV) sistemi uygulamaktadır.³⁵

Bu çerçeve, hâlihazırda 2014 tarihli Sera Gazı Emisyonlarının Takibi Hakkında Yönetmelik (MRV Yönetmeliği) tarafından düzenlenmektedir. Türkiye Emisyon Ticaret Sistemi Yönetmeliği Taslağı'nın (Taslak Yönetmelik) yürürlüğe girmesiyle birlikte MRV Yönetmeliği'nin yürürlükten kaldırılması ve izleme, raporlama ile doğrulama yükümlülüklerinin mevcut yükümlülüklerin büyük ölçüde korunarak daha geniş ETS mimarisine entegre edilmek suretiyle yeni çerçeve içinde birleştirilmesi öngörülmektedir.³⁶

Bu sistem, yanma tesisleri ile petrol arıtma, kok üretimi, demir-çelik, çimento, cam, seramik ve diğer sektörler dahil olmak üzere enerji ve sanayi sektörlerindeki endüstriyel tesislerin sera gazı emisyonlarının etkin bir şekilde kaydedilmesini ve doğrulanmasını sağlamıştır.³⁷ MRV Yönetmeliği'nin Ek-1'inde listelenen kapsam dahilindeki tesisler, Türkiye'nin toplam sera gazı emisyonlarının yaklaşık yarısını oluşturmaktadır.³⁸ MRV çerçevesi, işlevsel bir ETS için kritik bir ön koşuldur. Bir emisyon ticareti sisteminin çevresel bütünlüğü, üst sınırının uygulanabilirliğine dayanır: gerçek emisyonlar sürekli ve doğru bir şekilde ölçülüp raporlanmadıkça ve bağımsız olarak doğrulanmadıkça, kapsama dahil kuruluşların izin verilen kotaları dahilinde faaliyet gösterip göstermediklerini belirlemek ya da karbon fiyat oluşumunun dayandığı yapay kıtlığı sürdürmek imkânsızdır. Sağlam bir MRV olmadan, kota kıtlığı uygulanamaz hale gelir, fiyat sinyali çöker ve sistemin emisyon azaltma hedefi zayıflar.

MRV sistemi üç temel yükümlülüğten oluşmaktadır: işletmeciler, sera gazı emisyonlarının izlenmesine başlamadan en az altı ay önce hazırlayacakları izleme planını Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığına onay için sunmak,³⁹ söz konusu plan doğrultusunda emisyonlarını izlemek, yıllık emisyon raporlarını akredite bağımsız bir doğrulayıcı kuruluşa doğrulatmak⁴⁰ ve nihayet yıllık emisyon raporlarını raporlama döneminin sona erdiği yılın 30 Nisan tarihine kadar sunmakla yükümlüdürler.⁴¹

³⁵ International Carbon Action Partnership, "Turkish Emission Trading System", https://icapcarbonaction.com/system/files/ets_pdfs/icap-etsmap-factsheet-66.pdf, ("ICAP MRV") erişim 28 Haziran 2026.

³⁶ Türkiye Emisyon Ticaret Sistemi Yönetmeliği Taslağı ("Taslak Yönetmelik"), m. 40.

³⁷ ICAP MRV.

³⁸ *Id.*

³⁹ Sera Gazı Emisyonlarının Takibi Hakkında Yönetmelik, ("MRV Yönetmeliği") 22 Temmuz 2014, m. 5.

⁴⁰ *Id.*, m. 8.

⁴¹ *Id.*, m. 7.

7552 sayılı Türkiye İklim Kanunu (İklim Kanunu), belirli raporlama yükümlülüklerinin ihlali hâlinde idari yaptırımlar öngörmektedir. Kanun'un 14. maddesi uyarınca doğrulanmış sera gazı emisyon raporunu öngörülen süre içinde sunmayan işletmecilere 500.000 TL'den 5.000.000 TL'ye kadar idari para cezası verilmekte, ETS kapsamında faaliyet gösteren tesisler söz konusu olduğunda bu miktar iki katına çıkmaktadır.⁴² Bunun yanı sıra bilgi, belge veya veri sunma yükümlülüklerine aykırı davranan ya da yanıltıcı beyanda bulunan işletmecilere 170.000 TL idari para cezası uygulanmaktadır.⁴³

B. Türkiye Emisyon Ticaret Sistemi

Temmuz 2025'te yürürlüğe giren İklim Kanunu, ulusal bir emisyon ticaret sistemi için hukuki zemin oluşturmaktadır. Türkiye Emisyon Ticaret Sistemi Yönetmeliği Taslağı (Taslak Yönetmelik) henüz kabul edilmemiş olsa da sistemin nasıl tasarlandığına ilişkin önemli ipuçları sunmaktadır. Taslak Yönetmelik'in bağlayıcı olmadığı notunu düşmekle birlikte yoğunluk temelli sınır modellerinin daha iyi anlaşılması açısından çalışmanın bu bölümünde Taslak Yönetmelik esas alınarak birtakım değerlendirmeler yapılacaktır. Taslak Yönetmelik, yıllık emisyon eşiklerine dayalı bir tesis sınıflandırması öngörmektedir. Yılda 50.000 tonun altında CO₂ eşdeğeri emisyon salan tesisler Kategori A olarak sınıflandırılmakta ve ETS kapsamı dışında tutulmaktadır.⁴⁴ Kategori B ve C ise sırasıyla 50.000 ila 500.000 ton ve 500.000 tonun üzerinde emisyon salan tesisleri kapsamaktadır.⁴⁵ Buna ek olarak, üniversiteler ve hastaneler gibi kamu hizmeti sunan tesisler ile araştırma ve geliştirme faaliyetleri yürüten tesisler, emisyon düzeyleri ne olursa olsun kapsam dışında tutulmaktadır.⁴⁶

1. Sera Gazı Emisyon İzni

Kapsam dahilindeki tesislerin faaliyetlerine başlamadan önce sera gazı emisyon izni almaları zorunludur.⁴⁷ İzinler beş yıl süreyle geçerli olup yenileme başvurularının sürenin dolmasından en az altı ay önce yapılması gerekmektedir.⁴⁸ Bir işletmenin birden fazla tesiste faaliyet göstermesi hâlinde her tesis için ayrı izin alınması şarttır.⁴⁹ Kapsam dahilindeki tesisler, kasıtlı olarak yanlış bilgi sunulması veya teslim yükümlülüklerinin yerine getirilmemesi dahil olmak üzere ciddi ihlal hâllerinde izin iptaliyle karşılaşabilir.⁵⁰

⁴² 2 Temmuz 2025 tarihli ve 7552 sayılı Türk İklim Kanunu, ("İklim Kanunu") m. 14(1)(a).

⁴³ *Id.*, m. 14(6).

⁴⁴ Taslak Yönetmelik, m. 4(1)(y), 5(1).

⁴⁵ *Id.*, m. 4(1)(z), 4(1)(aa), 5(1).

⁴⁶ *Id.*, m. 5(2).

⁴⁷ İklim Kanunu, m. 9(3).

⁴⁸ Taslak Yönetmelik, m. 8(1), 8(2).

⁴⁹ *Id.*, m. 7(2).

⁵⁰ *Id.*, m. 10.

ETS'nin uygulanması, uygulama dönemleri çerçevesinde yapılandırılmaktadır. Pilot Dönem 2026 ve 2027 yıllarını kapsamaktadır.⁵¹ Bu dönemin ardından sistem tam anlamıyla işler hâle gelecek ve birinci uygulama dönemi 2028-2030 ile 2031-2035 yıllarını kapsayan iki alt dönem olarak yürütülecektir.⁵²

2. Uygulama Döneminin Sistem Tasarımı

Türkiye ETS'si, üst sınırın birim üretim başına emisyon miktarı referans alınarak belirlendiği yoğunluk temelli bir üst sınır modeline sahip cap-and-trade sistemi olarak tasarlanmıştır.⁵³ Bu sistem kapsamında Türkiye Karbon Piyasası Kurulu (Kurul), İklim Değişikliği Başkanlığının önerisiyle kapsam dahilindeki her tesis için tahsis edilecek ücretsiz tahsisat miktarını belirlemektedir.⁵⁴ Tahsisat, belirli bir süre boyunca bir ton karbondioksit eşdeğerinde sera gazı emisyon hakkı tanıyan, kaydi ihraç edilen devredilebilir bir hak olarak tanımlanmaktadır.⁵⁵

a. Ücretsiz Tahsisatların Dağıtımı

Yukarıda da belirtildiği üzere, uygulama döneminin başında kapsam dahilindeki tüm işletmelere ücretsiz tahsisat verilmektedir. Kaç adet ücretsiz tahsisat tahsis edileceğine ilişkin belirlemede ise sistem, kapsam dahilindeki tüm tesislere tek tip bir formül uygulamaktadır: ücretsiz tahsisatlar, (i) kıyas değeri, (ii) sektörel faaliyet katsayısı ve (iii) her alt tesisin faaliyet seviyesi çarpılarak hesaplanmaktadır.⁵⁶

Tesisin faaliyet seviyesi, her alt tesisin ilgili uygulama yılındaki fiilî üretim çıktısını yansıtmakta⁵⁷ ve Faaliyet Seviyesi Raporu aracılığıyla raporlanıp doğrulanmaktadır.⁵⁸ Sektörel faaliyet katsayısı Kurul tarafından belirlenmekte⁵⁹ ve başta karbon kaçağı riski olmak üzere sektöre özgü değerlendirmeleri dikkate alacak biçimde dağıtımı ayarlamaktadır.⁶⁰ Karbon kaçağına karşı savunmasız olduğu değerlendirilen sektörler, yani yüksek karbon maliyetlerinin üretimin iklim düzenlemelerinin daha az katı olduğu ülkelere taşınmasını teşvik edebileceği sektörler, daha yüksek bir katsayı ile değerlendirilir. Bu da rekabet gücünü korumak amacıyla bu sektörlerin ücretsiz emisyon hakkı miktarını fiilen artırır. Kıyas değeri, ilgili sektördeki tesislerin emisyon yoğunluğunu temsil etmekte⁶¹ ve endüstriyel tesislere ait raporlar esas alınarak belirlenmektedir.

⁵¹ *Id.*, geçici m. 1(1).

⁵² *Id.*, geçici m. 1(11), 1(12).

⁵³ *Id.*, m. 4(1)(j), 4(1)(m).

⁵⁴ *Id.*, m. 13.

⁵⁵ *Id.*, m. 4(1)(II).

⁵⁶ *Id.*, geçici m. 1(4).

⁵⁷ *Id.*, m. 4(r).

⁵⁸ *Id.*, m. 13(5), 13(6).

⁵⁹ *Id.*, m. 4(1)(hh).

⁶⁰ *Id.*

⁶¹ *Id.*, m. 4(1)(bb).

Bu noktada kritik bir hususa dikkat çekmek gerekir: tahsisat hesabı tesisin bütünü için değil, belirli bir ürüne, ölçülebilir ısı akışına, yakıt kullanımına veya üretim sürecine göre tanımlanan alt tesisler bazında gerçekleştirilmektedir.⁶² Bu yaklaşım, her birim çıktıya uygulanan kıyas değerinin söz konusu faaliyetin emisyon profiline karşılık gelmesini ve aynı tesis bünyesindeki işlevsel açıdan birbirinden farklı süreçlerin ortalamasının alınmamasını güvence altına almaktadır.

Ücretsiz tahsisatlar bu formülle hesaplandığından, bir alt tesis fiilî emisyonlarıyla eşit miktarda tahsisat alamayabilir. Bunun temel nedeni kıyas değeri adı verilen çarpandır. Kıyas değeri, sektörel emisyon verilerine dayanmakla birlikte her tesisin kendi emisyonlarını doğrudan yansıtmaz. Bunun yerine belirli bir üretim için referans niteliğinde bir emisyon düzeyi belirler. Bu durum, kıyas değerinin altında emisyon salan tesislerin ihtiyaçlarından fazla tahsisat elde edebileceği, kıyas değerinin üzerinde emisyon salan tesislerin ise uyum sağlamak için ilave tahsisat satın almak zorunda kalabileceği anlamına gelmektedir.

b. İlave Tahsisatlar

Bir alt tesisin doğrulanmış emisyonlarının ücretsiz tahsisat miktarını aşması hâlinde işletmeci, açığı kapatmak amacıyla ilave tahsisat edinmek zorundadır. Taslak Yönetmelik, kapsam dahilindeki tesislere birkaç farklı yol sunmaktadır.

Birinci yol birincil piyasadır. Birincil piyasada tahsisatlar, Ulusal Tahsisat Planı'nın yayımlanmasından itibaren on beş iş günü içinde İklim Değişikliği Başkanlığı tarafından duyurulan takvime göre ihaleye çıkarılmaktadır.⁶³ Sistemin piyasa işletmecisi EPIAŞ olarak belirlenmiştir.⁶⁴ İkinci yol ise ikincil piyasadır. Fazladan tahsisata sahip tesisler, tahsisatlarını ikincil piyasada sürekli ticaret yöntemiyle diğer piyasa katılımcılarına satabilmektedir.⁶⁵ Bu iki kanal, sistem kapsamındaki olağan uyum yollarını oluşturmaktadır.

Taslak Yönetmelik, olağan piyasa kanallarını tükettikten sonra hâlâ açık veren tesisler için son çare niteliğinde bir ek rezerv mekanizması da öngörmektedir.⁶⁶ Ek rezervden çekilen tahsisatların fiyatı, Kasım ayının son iş günü itibarıyla birincil ve ikincil piyasalarda son üç aya ait ağırlıklı ortalama fiyatların yüksek olanının %50 fazlası olarak belirlenmektedir.⁶⁷ Böylece söz konusu seçenek istisna niteliği pekişecek biçimde kasıtlı olarak daha maliyetli kılınmıştır.

⁶² *Id.*, m. 4(1)(ç).

⁶³ *Id.*, m. 17.

⁶⁴ *Id.*, m. 4(1)(ee).

⁶⁵ *Id.*, m. 18.

⁶⁶ *Id.*, m. 16.

⁶⁷ *Id.*, m. 16(6).

Rezerv kullanımı, Ulusal Tahsisat Planı'nda açıklanan ETS üst sınırının %10'u ile sınırlandırılmış olup Karbon Piyasası Kurulu'nun onayına tabidir.⁶⁸

Son olarak Taslak Yönetmelik, Türkiye'de yürütülen azaltım projelerinden elde edilen karbon kredilerinin bir denkleştirme mekanizması olarak kullanılmasına, her tesisin toplam teslim yükümlülüğünün %10'unu aşmamak kaydıyla olanak tanımaktadır.⁶⁹ Pilot dönemde uygulanmayan bu esneklik mekanizması, yalnızca uygulama döneminde devreye girmektedir.⁷⁰

c. Ulusal Tahsisat ve Yoğunluk Temelli Sınır

Türkiye ETS'si kapsamında mevcut toplam tahsisat hacmi Ulusal Tahsisat Planı (Plan) aracılığıyla belirlenmekte; Plan, ilgili uygulama yılına ilişkin doğrulanmış sera gazı emisyon raporları için öngörülen son teslim tarihinden itibaren altmış gün içinde Resmî Gazete'de yayımlanmakta ve İklim Değişikliği Başkanlığı'nın önerisi üzerine Kurul tarafından onaylanmaktadır.⁷¹ Plan, ETS üst sınırını, dağıtılacak ücretsiz tahsisat hacmini, birincil piyasada ihaleye çıkarılacak miktarı ve uygulanması hâlinde ek rezerv tutarını ortaya koymaktadır.

Toplam üst sınır, bireysel alt tesis tahsisatlarının toplamı olarak ortaya çıkar. Bireysel alt tahsisatlar ise kıyas değerinin gerçek faaliyet seviyesiyle çarpılmasıyla hesaplanır. Sonuç olarak dolaşımdaki toplam tahsisat sayısı önceden sabitlenmez, kapsama dahil tesislerin toplam üretimine göre değişir: toplam üretim artarsa üst sınır da buna paralel olarak yükselir, üretim azalırsa üst sınır da düşer. Bu tasarım seçimi, Türk ETS'sini mutlak üst sınır modelinden ziyade yoğunluk temelli modelin içine yerleştiren unsurdur.

Sonuç

Emisyon ticareti sistemleri, iklim değişikliğine yönelik düzenleyici önlemlerin temel bir aracı olarak ortaya çıkmıştır ancak bu sistemlerin tasarımı, dünyanın farklı bölgeleri arasında önemli ölçüde farklılık göstermektedir. Mutlak üst sınır modeli ve yoğunluk temelli sınırlama modeli arasındaki temel ayrım, önemli sonuçlar doğurmaktadır: İlki toplam emisyonlarda bir azalmayı garanti ederken, ikincisi toplam üretime bir üst sınır getirmeden verimlilik artışlarını teşvik etmektedir.

Türkiye ETS'si, toplam emisyon tavanını sabit bir kota sınırı yerine üretim birimi başına emisyonlara bağlayarak endüstriyel büyüme için esneklik yaratmayı amaçlamıştır. Bu

⁶⁸ *Id.*, m. 16(5).

⁶⁹ *Id.*, m. 25.

⁷⁰ *Id.*, geçici m. 1(8).

⁷¹ *Id.*, m. 11.

durum, karbon piyasasının gelişiminin erken aşamalarında anlık mutlak azaltımlar yerine kurumsal kapasite geliştirmeye ve kademeli bir uyum sürecine öncelik veren bilinçli bir politika tercihinin yansıtmaktadır.

Türkiye Kyoto Protokolü Ek 1 ülkesi olmadığı için ülke bazında kendisine belirlenen somut azaltım yükümlülükleri de bulunmamaktadır. Ne var ki yoğunluk temelli sınırlama modelinin uzun vadede yeterli olup olmayacağı hâlâ belirsizliğini korumaktadır. Avrupa Birliği ile Birleşik Krallık'ın getirdiği Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizmaları gibi dış mali yükümlülüklerin artmasıyla birlikte⁷² karbon azaltma aracı olarak yoğunluk temelli bir üst sınırın yeterliliği muhtemelen giderek daha fazla mercek altına alınacaktır. Bu baskılara yanıt olarak Türkiye ETS'sinin nasıl gelişeceği, Çin'in yaptığı gibi mutlak üst sınır modeline geçiş yapıp yapılmayacağı gibi konular, Türkiye'nin daha geniş kapsamlı iklim hedeflerinin önemli bir göstergesi olacaktır.

⁷² Avrupa Parlamentosu ve Konseyi'nin 10 Mayıs 2023 tarihli ve (AB) 2023/956 sayılı Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması kurulmasına ilişkin Tüzüğü, 16 Mayıs 2023; Avrupa Parlamentosu ve Konseyi'nin 8 Ekim 2025 tarihli ve (AB) 2025/2083 sayılı değişiklik Tüzüğü ile tadil edilmiştir, 17 Ekim 2025; HM Treasury, "Fact-sheet: Carbon Border Adjustment Mechanism", 24 Nisan 2025, son güncelleme 28 Kasım 2025, <https://www.gov.uk/government/publications/factsheet-carbon-border-adjustment-mechanism-cbam/factsheet-carbon-border-adjustment-mechanism>, erişim 28 Haziran 2026.

İstanbul Ofisi

Büyükdere Cad No. 195
D:6, Levent, 34394
İstanbul, TÜRKİYE
+90 (212) 278 64 13

Londra Ofisi

1 Mark Sq. EC2A 4EG,
Londra, Birleşik Krallık

info@kabinelaw.com
www.kabinelaw.com

Kabine Insights
Sayı: 05 | Haziran 2026

©Kabine Law Office, Haziran 2026

